

bijenteelt

Themanummer Drachtplanten

Gezamenlijke uitgave van de

Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland
Bijenhoudersbonden van de A.B.T.B., L.L.T.B. en N.C.B.

bijenteelt

Gezamenlijke uitgave van:

BIJENTEELT

Maandblad van
de Imkersbond van de L.L.T.B.,
de Bijenhoudersbond van N.C.B.,
de Imkersbond van de A.B.T.B.

en

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT
ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt in
Nederland
Opgericht 1897

Redactie:

J. Beetsma, M.L. Boerjan, F.P. Bohlmeijer, A.J.M. Giessen,
O. de Kat

Bureau redactie:

M.J.E.M. Canters

Ledenblad

Oplage 11.000
Verschijnt 1x per jaar

Maandschrift voor de Bijenteelt

jaargang 92 – nummer 6 – juni 1990
redactieadres: Grintweg 273, 6704 AP Wageningen

Bijenteelt

jaargang 68 – nummer 6 – juni 1990
redactieadres: Gildelaan 32, 6093 GH Heijthuisen

Druk

Drukkerij Modern B.V. Bennekom

Bij de voorplaat:

Bereklaauw (*Heracleum mantegazzianum*)
Foto: T. Giessen

174/114

Van de redactie

Met het laten verschijnen van dit blad hebben de Zuidelijke Bijenhoudersbonden en de Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt geschiedenis geschreven. Aldus dhr. Piet Steltman tijdens zijn openingswoord op de drachtplantendag, 21 april 1990. Het is inderdaad al vele jaren geleden dat er in Nederland een gezamenlijk bijenteeltblad werd uitgegeven. Vaker was de intentie aanwezig, echter naar aanleiding van het thema "Drachtplanten", dat alle imkers moet raken, is uiteindelijk besloten tot deze gezamenlijke uitgave.

Al gauw na het eerste overleg tussen de twee redactiecommissies bleek dat het samen laten verschijnen van een bijenteeltblad toch de nodige afstemmingen vereist. Maar ook al is de gebruikelijke werkwijze van beide redacties geheel verschillend, toch kon door de flexibele opstelling wederzijds op een bijzonder prettige wijze dit blad samengesteld worden. Dank aan de collega's van de VBBN, met name hoofdredacteur Joop Beetsma en zijn rechterhand Marleen Boerjan. Eveneens dank aan Peter Bohlmeijer die samen met mij de gezamenlijke redactie completeerde.

Ton Giessen

Inhoud

Van de redactie	174/114
Themanummer drachtplanten, een mogelijke nieuwe aanzet voor een gezamenlijk maandblad?	
P.C. Muntjewerf/C. Roelen	175/115
Organisatorische integratie bij het ontwikkelen van natuurlijke gebieden	Prof. dr. P. Zonderwijk 176/116
Bloemen-mensen-insekten-bloemen	Drs. J.J. Schouten 178/118
Mogelijkheden in de bebouwde omgeving	
Ir. S. Langeveld	179/119
Drachtplanten en de landinrichting	Ir. N. Molenaar 181/121
Biotoop en drachtverbetering	G.J. Elbers 182/122
Bijenplant in beeld	A. Neve 184/124
Unieke Natuur- en bijenmarkt te Horst (L.)	J. Verhaegh 185/125
Plaatsing bijenvolken op de Strabrechtse heide	
P. v.d. Linden	185/125
Van de bestuurstafel (NCB)	F.P. Bohlmeijer 186/126
Linoleumsnede	187/129
Vandalen in het Bijenhuis	J. Beetsma 188/128
Het lesmateriaal doet de ronde	
Commissie Onderwijs, G.J.J. Luttikhuis	188/128
Bestuivingsdag	
C. Smeekens, IKC Glasgroente en Bestuiving	189/129
Agenda	190/130
Drachtplanten in de praktijk	G.J.A.M. Hollander 193/133
Samenvatting van de lezingen	P. Steltman 194/134
Braaklegregelpremie verhoogd	
Commissie Drachtplanten, F. Janssen	195/135
Drachtverbetering vereist een gezamenlijk aanpak	
L.M. Opsteeg	196/136
Het Zaadfonds als middel tot drachtverbetering	
J. Verhaegh	198/138
Kansen en perikelen rond de braaklegregeling	
Drachtplanten Commissie Drenthe, O. de Meijer	199/139

Themanummer drachtplanten een mogelijk nieuwe aanzet voor een gezamenlijk maandblad?

C. Roelen (links) en P.C. Muntjewerf (rechts).
Foto: F.P. Bohlmeijer.

Geachte lezer(s)

U heeft het maandblad Bijenteelt opengeslagen, een gemeenschappelijk themanummer van de VBBN en de bonden van bijenhouders. Ook de ANI heeft een aantal exemplaren onder haar leden verspreid.

Van een flink aantal leden van de verschillende organisaties wordt al lang de wens vernomen om tot één gezamenlijk imkersblad te komen. Pogingen daartoe zijn reeds eerder bestuurlijk en redactioneel ondernomen. In de gesprekken kwamen zaken aan de orde als de eigen herkenbaarheid, de uitvoering, de kosten, de taakverdeling en zo meer. Er bleken in theorie zoveel schijnbaar moeilijk oplosbare zaken te worden aangedragen dat de twijfel over de haalbaarheid onder de deelnemers niet kon worden weggenomen. Men kon niet tot een eensgezind besluit komen om met een nieuw blad van start te gaan.

De tijd staat echter niet stil en er voltrekken zich in de samenleving steeds nieuwe ontwikkelingen. Zo hebben de landbouworganisaties, waaruit de imkersorganisaties zijn voortgekomen, vorig jaar besloten tot het uitgeven van een gezamenlijk weekblad "Oogst". Ook daar leefde de gedachte van een gezamenlijk blad reeds langer bij vele leden. Bij de imkers wordt de roep naar één blad steeds luider. Het u nu aangeboden nummer is een proef. De aanleiding was de studiedag over drachtplanten op de Flevohof, 21 april j.l. De heer Steltman stelde voor de inleidingen te bundelen. Bij die gelegenheid is het idee gerijpt om dat als thema in een gezamenlijk imkersblad te verwerken.

Het plan is voorgelegd aan de besturen der organisaties, die er in toestemden om bij wijze van proef het juninummer samen uit te geven. Onder voorwaarde dat de kosten per organisatie niet hoger zouden zijn dan die van de eigen uitgave. Door de grotere oplage werd verwacht dat het gezamenlijke blad tegen dezelfde kosten iets kleurrijker zou kunnen worden. Uit de offertes, bij enkele drukkers aangevraagd, bleek dit inderdaad het geval te zijn. Vervolgens werd met één der drukkers een overeenkomst voor een éénmalige uitgave gesloten. Al spoedig hebben de beide redacties contact met elkaar gezocht om zich met de uitvoering te belasten. Er werd direct met enthousiasme en voortvarendheid gewerkt.

De voordelen van het samenwerken zijn overduidelijk, zoals o.a.:

- de auteurs leveren hun artikelen aan één blad.
- een grotere oplage trekt wellicht iets meer adverteerders aan.
- een gezamenlijke imkersagenda geeft een volledig overzicht van wat er in de imkerswereld gaande is.
- de officiële mededelingen komen gelijktijdig bij alle leden
- de verenigingsmededelingen kunnen voor elk apart herkenbaar worden opgenomen.

☼ Hoe nu verder?

Na dit proefnummer gaan we voorlopig weer op de oude voet verder. Maar de besturen en de redacties hebben reeds bewezen uitstekend met elkaar te kunnen samenwerken.

Het is nu aan onze leden om zich uit te spreken over het al of niet komen tot één maandblad voor de bijenteelt. Indien, naar wij hopen en verwachten de reacties positief zullen zijn, zullen de besturen het overleg openen om in de nabije toekomst een en ander te verwezenlijken. Er moeten dan een aantal zaken goed geregeld en vastgelegd worden.

Wij hopen dat u met genoegens dit nummer zult ervaren en dat het mag bijdragen tot een nieuwe impuls in de Nederlandse imkerij.

Namens de VBBN
P.C. Muntjewerf, voorzitter

Namens de bonden van bijenhouders
ABTB, NCB
C. Roelen, voorzitter
(voorzitter Bond van Bijenhouders NCB)

Organisatorische integratie bij het ontwikkelen van natuurlijke gebieden

Prof. dr. P. Zonderwijk – Samengevat door J. Beetsma

Prof. dr. Zonderwijk is hoogleraar aan de Vakgroep Vegetatiekunde, plantenoecologie en onkruidkunde van de Landbouwuniversiteit te Wageningen.

Het nut van het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen is in de land- en tuinbouw duidelijk gebleken. Echter vanwege de grote hoeveelheden van deze middelen, die uiteindelijk in de grond en in het grondwater terechtkomen, moet het gebruik van deze middelen sterk verminderd worden. Er wordt tegenwoordig terdege gelet op de afbreekbaarheid van

deze chemische stoffen. Dr. Zonderwijk heeft zich vaak gestoord aan de opvatting van beheerders van gebieden, dat herbiciden (onkruidbestrijdingsmiddelen) onder de meest uiteenlopende omstandigheden gebruikt kunnen worden.

Ook wat het financiële aspect betreft, blijkt dat het toepassen van bestrijdingsmiddelen niet altijd voordelig is. Andere benaderingen, zoals het toepassen van nieuwe beheermaatregelen, blijken vaak minder te kosten.

Hierbij was de aandacht oorspronkelijk sterk gericht op de plantenwereld, tegenwoordig wordt meer en meer gelet op het belang van de maatregelen voor de dierenwereld. Voorbeelden van de op nieuwe wijze beheerde terreinen zijn: spoorwegdijken en de bermen van Rijkswaterstaat en de gemeenten. De inrichtingsplannen voor kleine terreinen zijn gericht op de ontwikkeling van de daar thuishorende flora en fauna.

Bij het beheren van gebieden is de organisatorische integratie van het grootste belang. Hiervoor is samenwerking nodig tussen de beheerders, landinrichters en oecologische deskundigen. Het Departement van Landbouw heeft deze beschikbaar gesteld in de vorm van de Adviesgroep voor Vegetatiebeheer.

Door de daling van de grondwaterstand en de stikstofverrijking van de grond verdwijnen de kritische plantensoorten. Om deze ontwikkelingen tegen te gaan en een hogere kwaliteit van de plantenwereld te verwezenlijken, is samenwerking tussen de bovengenoemde organisaties nodig.

Wanneer de Overheid beslist dat er minder bestrijdingsmiddelen in de gemeentelantsoenen gebruikt moeten worden, dan kan het verwijderen van het onkruid opgelost worden door meer te schoffelen. Een alternatief is om de wilde flora een plaats in het openbaar groen te laten innemen. Hierdoor wordt tevens het drachtplantengebied voor de bijen vergroot.

Voorlichting in dit opzicht aan kinderen is van groot belang voor de toekomst. Hieraan wordt onder andere in de Flevohof gewerkt.

Het resultaat van de nieuwe beheermaatregelen wordt getoond aan de hand van dia's.

In een berm zien we longkruid (*Pulmonaria officinalis*), primula (*Primula eliator*), knoopkruid (*Centaurea Jacea*) en gewoon biggekruid (*Hypochaeris radicata*). De rozetten van het biggekruid liggen dicht tegen de grond waardoor gras daar weinig kans krijgt zich sterk te ontwikkelen.

Foto: Prof. Dr. P. Zonderwijk.

De floristische verbetering van wegbermen is in 15 jaar gelukt. In het riviereengebied vinden we groot streepzaad (*Crepis biennis*) en vaak margriet (*Chrysanthemum leucanthemum*).

In totaal wordt nu ca. 50.000 ha beheerd volgens het nieuwe systeem.

Wanneer, bij wijze van proef, stroken rolklaver (*Lotus corniculatus*) drie weken te vroeg worden gemaaid, treedt daar bloeivertraging op.

Ramenas (*Raphanus niger*), borage (*Borago officinalis*) en phacelia (*Phacelia tanacetifolia*) zijn in opgang, daar waar tijdelijk braakliggende percelen met deze gewassen kunnen worden ingezaaid.

Wanneer munt (*Mentha niliaca*) in grote stroken langs bermen of dijken voorkomt, worden de bloemen weggevreten door de larven van het muntuiltje (*Paeonia aurata*). Om deze reden kan munt beter gecombineerd voorkomen met andere plantensoorten. Sinds enige tijd wordt onderzocht waarom de beemdooievaarsbek (*Geranium pratense*) zich niet sneller verspreidt. Een van de oorzaken kan zijn dat het zaad door veldmuizen wordt gegeten.

De solitaire zijdebij (*Colletes daviesianus*) komt veel

voor in gebieden waar boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) groeit.

In de bermen bij Finsterwolde komt de donzige klis (*Arctium tomentosum*) veel voor. Voor de bijen is dit een zeer goede drachtplant.

In ons land treffen we in de bermen ruim 600 soorten wilde planten aan en op de terreinen van de spoorwegen zelfs 1000.

De larven van de halve maan zweefvlieg eten luizen en zijn daarom zeer nuttig.

Het voorkomen van boktorren en paddestoelen wordt bevorderd door het laten liggen van afgedankte hekpaaltjes.

In verband met de belangen van de landbouw moet wel worden opgelet dat de distels zich niet overal in grote aantallen kunnen ontwikkelen.

Tenslotte werd de aandacht gevraagd voor natuurontwikkeling in waterwingebieden. Het blijkt, dat van deze nieuwe vorm van natuurontwikkeling met kruidachtige planten niet alleen de honingbijen maar ook de overige insecten profiteren.

In het 6 ha grote waterwingebied bij Spannenburg (Z.W. Friesland) mag evenals in andere waterwingebieden geen landbouw worden bedreven om te voorkomen dat daar bestrijdingsmiddelen of teveel mest in het grondwater terecht komen. In het nieuwe beheersysteem wordt het gras teruggedrongen door het verspreiden van het zaad van de grote ratelaar (*Rhinanthus serotinus*). Dit is een half-parasiet die voedsel onttrekt aan de wortels van grassen. Daarna werden de wilde peen (*Daucus carota*) en bereklauw (*Heracleum sphondylium*) uitgezaaid en kreeg het grasland in een paar jaar tijd een ander uiterlijk, namelijk dat van een hooiland zoals het vroeger was.

Foto: Prof. dr. P. Zonderwijk

Bloemen-mensen-insekten-bloemen

Lezing door Drs. J.J. Schouten, voorzitter van de Stichting Flevohof – Samengevat door M.L. Boerjan

☼ Inleiding

Als oud-voorzitter van het landbouwschap verwoordde de heer Schouten de mogelijkheden van de moderne land- en tuinbouw voor de verbetering van de bijenweide. De moderne land- en tuinbouw is in Nederland goed georganiseerd en is daardoor een belangrijke peiler onder de Nederlandse economie. De intensieve productie van land- en tuinbouwprodukten

wordt vaak gezien als een bedreiging voor het milieu met name de insectenwereld. Tegelijkertijd wordt het landschap en bepaalde eco-systemen juist in stand gehouden door boeren en tuinders. Er is zo langzamerhand een streven naar een minder intensieve en een meer geïntegreerde productie.

☼ Economische doelstelling van de moderne land- en tuinbouw

Niet alleen boeren en tuinders zijn afhankelijk van de productie in de land- en tuinbouw, ook mensen werkzaam in de verwerkende- en exportindustrie hebben hun inkomen te danken aan een efficiënt opgezette land- en tuinbouw. Kortom de doelstelling van een moderne en rationele land- en tuinbouw blijft een economische. Een moderne, krachtige en intensieve agrarische productie is de motor van onze nationale economie. Zou zij wegvallen dan ontstaat er een groot gat in de economische bedrijvigheid. Er is dus alle belang bij een modern werkende agrarische sector.

Wil deze agrarische sector doelmatig blijven werken dan is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen niet te vermijden. Nog steeds is de consument koning. De consument verwacht een schoon, onbeschadigd en betaalbaar produkt in het vak bij de supermarkt. Als er minder hoge eisen gesteld zouden worden aan de uiterlijke kwaliteit van land- en tuinbouwprodukten, dan zou het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wellicht verminderd kunnen worden. Een terug naar de natuur is echter niet mogelijk, en we moeten af van de gedachte dat alleen het ons overgeleverde, het "antieke" waardevol is. De land- en tuinbouw moet natuurvriendelijker worden. Een milieuvriendelijke productie valt goed bij de consument. Het is dus een kwestie van consumentgericht produceren. Dit biedt wellicht veel economische voordelen. Deze milieuvriendelijke productie is echter niet voor iedere producent weggelegd en noodzakelijk.

Bepaalde gewassen moeten meer aandacht krijgen.

Het gaat niet alleen om koolzaad, ook gele mosterd, klavers en bladramenas verdienen de aandacht.

De consument zou kritischer moeten staan ten opzichte van produkten uit Middellandse Zee- en Derde Wereld landen. Te vaak worden in deze landen nog gewasbeschermingsmiddelen gebruikt die hier allang zijn verboden. Voorbeelden zijn: captafol op Franse tarwe en geleverde sinaasappelen. De consument blijkt deze produkten heel gemakkelijk te kopen.

☼ Spanningsveld

Er bestaat een spanningsveld tussen de moderne en rationeel georganiseerde land- en tuinbouw en het behoud van natuurwaarden. In dit spanningsveld moeten belangen worden afgewogen, dat kan door een eerlijke dialoog tussen alle betrokkenen. Hier is een belangrijke taak voor de voorlichting weggelegd.

Een punt van discussie zal altijd blijven, welke schade de rationele land- en tuinbouw kan lijden van een grotere verscheidenheid van planten op plaatsen in de directe omgeving van het produktieveld. Bijvoorbeeld wegbermen, slootkanten en erven.

In een open discussie kan veel bereikt worden en soms leidt het ruimer en anders denken tot verrassingen bij de producent. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de toenemende belangstelling voor de geïntegreerde landbouw. De belangstelling hiervoor komt deels voort uit zorgen voor het milieu, de milieuplannen van het Landbouwschap zijn hierop gericht. Ook komt de toenemende belangstelling voort uit het steeds groter wordende probleem van de overproductie en nu blijkt dat met lagere opbrengsten en wat hoger prijzen toch een behoorlijk inkomen verdiend kan worden.

☼ Verweving van doeleinden

Verweving van doeleinden, ten aanzien van het milieu en een doelmatige productie, is mogelijk in het kader van land(her)inrichtingen en infrastructurele voorzieningen (dit laatste geldt ook voor stedelijke gebieden). In ruilverkavelingsgebieden is een ander beheersplan mogelijk waardoor minder bestrijdingsmiddelen gebruikt worden.

Verweving van doeleinden is ook mogelijk in zogenaamde relatienota-gebieden. In deze gebieden sluit de overheid een contract af met grondeigenaren. De eigenaren worden hiermee gebonden aan bepaalde beheersmaatregelen zoals: onkruid bestrijden zonder chemische middelen, vormen van bemesting. Ook in beheersgebieden, kan meer variatie in flora en fauna ontstaan door een vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Andere mogelijkheden kunnen gezocht worden in erfbeplantingen, overhoeken en openbare gebouwen. Door middel van een gerichte voorlichting en vooral een dialoog tussen de producenten van land- en tuinbouwprodukten kan veel bereikt worden.

Mogelijkheden in de bebouwde omgeving

Ir. S. Langeveld, Milieudienst, Breda – Samengevat door T. Giessen

☼ Inleiding

Alvorens verder in te gaan op de mogelijkheden binnen de bebouwde omgeving om gronden geschikt te maken voor drachtplanten is het goed een nadere omschrijving te geven van de bedoelde gronden. Onder bebouwde omgeving wordt verstaan het gehele gemeentelijke grondgebied, inclusief particuliere tuinen en agrarische gronden. Kernpunten zijn, welk

management er gevoerd moet worden, welke afspraken er gemaakt moeten worden om de omgeving te verrijken met drachtplanten.

De mogelijkheden in de bebouwde omgeving zijn legio. Daarbij is niet zozeer de techniek belangrijk, maar wel de samenwerking tussen de lokale bestuurder, de gebruiker, o.a. de bijenhouder, en daartussenin de beheerder. Deze drie partijen dienen er samen voor te zorgen dat de drachtplantensituatie verbetert. Uiteindelijk zal dat bijdragen aan de verbetering van het milieu. Daarom zullen we zuinig moeten zijn op de natuurlijke krachten die er zijn, en zullen we deze goed moeten gebruiken om ons doel te bereiken. De mensen die met de drachtplantenzorg bezig zijn hebben de sleutel in handen om de omgeving te verbeteren. Zij hebben de kennis van de planten, de soorten, het terrein en van de samenhang in het milieu. Alles bij elkaar een voldoende basis om in discussie te kunnen treden.

Er zijn twee voorwaarden waaronder gewerkt moet worden:

1. milieuvriendelijk
2. in samenwerking

☼ Milieuvriendelijk

Het milieuvriendelijke komt tot uiting door o.a. het weglaten van milieuvreemde stoffen. Als dat serieus wordt aangepakt, dan zal blijken dat het bijna volledig haalbaar is. In de stad Breda is de actie "Grote Pimpernel" een mooi voorbeeld van het weglaten van chemische middelen in het openbare groen. Niet alleen het terugdringen van milieuvreemde stoffen is hierbij belangrijk, maar zeker ook het verbeteren van de kruidlaag, de plek waar de drachtplanten voorkomen. De mensen zijn gestopt met ploegen en zijn nu nadrukkelijk bezig met maaien en zaaien. Op deze wijze zal het beheren van het openbaar groen in Breda volgend jaar zonder chemische middelen kunnen. Deze resultaten kun je doortrekken naar de privétuinen en naar de grote tuinen. De vraag werpt

zich dan op of er zich een situatie voordoet waarin deze bestrijdingsmiddelen persé nodig zijn.

☼ Samenwerking

De tweede voorwaarde, de samenwerking tussen bestuurders, beheerders en gebruikers is een noodzaak om tot een verbetering van de drachtplantensituatie te komen. Het informeren van elkaar en het met elkaar praten en nadenken is daarbij een absolute voorwaarde.

Niet alleen de imkerverenigingen maar ook andere organisaties, zoals natuur- en landschapsverenigingen, moet je daarbij inschakelen. Niet alleen de beheerders van de lokale beplantingsdiensten, maar ook die van Rijkswaterstaat, de Provinciale Waterstaat, de landschappenstichtingen en Staatsbosbeheer horen daarbij.

AANDACHTSVELDEN VERBETERING DRACHTPLANTENSITUATIE

☼ Welke gronden zijn geschikt?

In principe zijn alle gronden geschikt voor drachtplanten. Voor elke grond zal echter een andere situatie gelden. De vegetatie in een privétuin, of een sportpark is anders dan in een natuurgebied. Er zijn echter altijd mogelijkheden om de vegetatie die er staat in al zijn lagen te verbeteren en ook als drachtplantengebied meer waarde te geven. De mogelijkheden zijn uitgebreid. Vergelijk maar de mogelijkheden die eenieder in zijn eigen tuin heeft. Een goed hulpmiddel bij het inventariseren van de drachtplantenweide is het maken van een kaart van een gemeente, waarop alle ruimtegebruikers per soort staan ingetekend. Geef dan per soort gebruiker aan welke drachtplanten er in dat gebied zouden kunnen voorkomen. Bij elk overleg kan dan, op basis van deze kaart, geadviseerd worden betreffende de aanplant van drachtplanten. Het is bij dit alles niet wenselijk om veel energie te steken in het geschikt maken van de grond. Uitgangspunt moet zijn en blijven dat elke grond geschikt is. Laat de gronden dus met rust, pas geen grondverbetering toe, tenzij er duidelijk sprake is van een verstoring die opgeheven moet worden.

☼ De vergeten mogelijkheden

In elke gemeente zijn nog gronden te vinden die niet zijn meegenomen in de aanplant. Denk daarbij aan verwaarloosde landschappen, restbosjes, vervallen houtwallen, vuilstorten, gronddepots, vervuilde gronden. Met elkaar kan het oppervlak vele hectaren zijn, waarvan de vegetatiewaarde verbeterd kan worden.

Per gebied zou beoordeeld moeten worden of de grond wel gebruikt wordt in positieve zin voor milieubouw.

De Grote Pimpernel (*Sanguisorba officinalis*) is het symbool van een van de activiteiten van de Milieudienst in en rondom Breda. Deze activiteit betreft het weglaten van chemische middelen bij het bewerken van het openbaar groen.
Foto: S. Langeveld

✿ Herstel CO₂-kringloop

Door een vegetatieverbetering kan tevens bereikt worden dat de CO₂-kringloop verbeterd wordt. Deze is in ernstige mate verstoord. Door het verbeteren van de vegetatie wordt er tevens een bijdrage geleverd aan het herstel van de CO₂-kringloop.

✿ Lokaal groenbeleid

De meeste gemeenten hebben tegenwoordig hun groenbeleid vastgelegd in het zogenaamde groenstructuurplan. Hierin liggen de hoofdzaken vast van wat de gemeente doet in haar grondgebied op het gebied van het groenbeleid. Het is belangrijk dat hierop ingespeeld wordt. Ons doel, het verbeteren van de drachtplantensituatie moet een onderdeel worden van dat groenplan. Laat de eisen en mogelijkheden van de vegetatieverbetering opnemen in dat plan.

Het moet een gemeentelijk besluit worden dat men iets wil doen aan de drachtplanten in de gemeente.

✿ Milieubeleidsplan

In het kader van het nationaal milieubeleidsplan worden op het ogenblik gemeentelijke milieubeleidsplannen opgesteld. In dit plan staat omschreven wat men wil gaan doen om het milieu te verbeteren. Drachtplantenverbetering zou een goed centraal thema kunnen zijn in het gemeentelijke milieubeleidsplan. Het zou een goede zaak zijn wanneer in

het beleidsplan vastgelegd wordt dat er meer drachtplanten moeten worden aangeplant. Door hiervoor te zorgen ontstaat er een rijkere omgeving van flora en fauna en kan het milieu grotendeels weer gezond worden. De begroeiing moet weer compleet worden, waardoor bijvoorbeeld ook de insectenwereld weer kan toenemen. Het zullen vooral de bewoners en de bijenhouders zijn die moeten zorgen voor het laten opnemen van concrete voorstellen in het milieubeleidsplan.

✿ Ander beheer financiële middelen

Meer aandacht voor de drachtplanten betekent niet automatisch dat het ook meer geld kost. Het is niet zozeer een kwestie van centen als wel een verandering van instelling, van houding die bereikt moet worden. Het geld dat beschikbaar is kan beter gestoken worden in de opleiding, de voorlichting, de educatie en de inspraak van de bevolking. Besteed het extra geld liever om met elkaar in discussie te gaan en elkaar op de hoogte te houden en niet om meer te zaaien. Gebruik voor de aanplant van drachtplanten de bestaande middelen. Bovendien kan de financiële beperking de zuiverheid van de na te streven doelstellingen helpen bevorderen.

✿ Voorlichting, inspraak en samenspraak

Het grootste effect wordt bereikt als een goed voorlichtings- en educatieplan wordt opgesteld. Liefst

dient dit plan opgenomen te zijn in een gemeentelijk of lokaal communicatieplan. Iedereen binnen de gemeente dient in dat voorlichtingsplan opgenomen te zijn en volgens een bepaald plan geïnformeerd te worden. Dit geldt zowel voor de bestuurders, de raadsleden, de commissieleden, de verenigingen, de bewoners, de gemeentewerkers als de natuur- en landschapsbeheerders.

❁ Wat kan de imker zelf doen?

Als we willen streven naar een goede drachtplantenzorg, dan moeten er mogelijkheden geschapen worden om het geld op een goede manier te besteden. Dit moet met een iets andere instelling gebeuren. Daarbij moet eenieder, die hierbij een rol kan spelen, ingeschakeld worden. Zowel de bestuurder, de

beheerder als de gebruikers. De zorg voor drachtplanten moet passen bij een goede milieuzorg. Zorg ervoor dat er een assortimentslijst van planten komt, die de gradaties en schakeringen van het gebied van de gemeente aangeeft. Maak een overzicht van de gronden die verwaarloosd zijn of restgronden zijn en voor drachtplanten te gebruiken zijn. Neem deel aan het zogenaamde groene overleg in de gemeente. Doe praktische voorstellen als bijenhouder over wat te doen met nieuw aan te leggen terreinen. Speciaal de bestuurders en de politici worden opgeroepen om aan de bewoners en de beheerders de ruimte te geven om dat te doen wat hierboven omschreven is. Hopelijk komen we dan weer een stap verder in de richting van een beter milieu.

Drachtplanten en de landinrichting

Ir. N. Molenaar – Samengevat door F.P. Bohlmeijer

❁ Inleiding

In het kader van het onderwerp van de studiedag zal ik mij beperken tot de mogelijkheden die de Landinrichtingswet 1985 kan bieden voor de stimulering van de aanplant van drachtplanten; mogelijkheden die zeker aanwezig zijn. Dit is vooral mogelijk op gronden die verworven zijn met het oog op de realisering van een andere, dan agrarische bestemming.

In belangrijke mate zijn het bestemmingen gericht op een verrijking van Natuur en Landschap, waarbij de inrichting mede gericht kan zijn op het welzijn van de insecten.

In concreto gaat het hierbij om bossen, kleine landschapselementen en in toenemende mate om lijnelementen langs waterlopen en wegen.

Door te spelen met grond en water kunnen zo goed mogelijke abiotische omstandigheden worden geschapen voor fauna en flora, dus ook voor drachtplanten.

❁ Financiële aspecten

Uiteraard kost de uitvoering van dergelijke projecten geld en moet ook een verantwoord beheer gerealiseerd kunnen worden.

De kosten van aanleg van de voorzieningen zullen in de komende jaren geen probleem geven.

De omvang van de kosten van Landinrichtingsprojecten ten behoeve van de Landbouw hebben in de laatste jaren gelijke tred gehouden met de afname van het aantal bedrijven.

Voorzieningen voor Natuur en Landschap hebben daarentegen een verhoging en verbreding van de subsidie te zien gegeven, parallel aan de toenemende maatschappelijke behoefte.

Hiervoor is ook in het Natuurbeleidsplan extra geld uitgetrokken. Maar ook hier moeten kosten en baten in evenwicht zijn.

❁ Inrichting en beheer

Gronden die ingericht worden ten behoeve van Natuur en Landschap zullen, als het kleine landschapselementen betreft of beheersgebieden zijn uit de Relatienota, in aanmerking komen voor beheer door individuele gebruikers, op basis van een van te voren overeengekomen beheersplan. Alhoewel het beheer moet worden ingepast in de bedrijfsvoering, is het toch mogelijk om te streven naar een verrijking van drachtplanten.

Het overgrote deel van de landinrichtingsprojecten voor Natuur en Landschap zal in beheer komen bij Staatsbosbeheer, Waterschappen, Gemeenten, Provinciale Landschappen en Natuurmonumenten.

Hierbij hebben de beherende instanties een beslissende stem ten aanzien van de inrichting en de manier van beheer.

❁ Landinrichtingsgebieden

De mogelijkheden voor drachtplanten doen zich speciaal voor bij de realisering van de ecologische hoofdstructuur uit het Natuurbeleidsplan, Randstadgroenstructuur en het Meerjarenplan Bosbouw. Maar ook bij de natuurtechnische aanleg van lijn- en vlakvormige elementen.

Het gaat hierbij in de komende jaren om een aanzienlijke oppervlakte gespreid over het land.

Er zijn een aantal factoren waarmee bij de vormgeving van inrichting en beheer rekening moet worden gehouden.

Natuurwetenschappelijk moet naar een grote ver-

scheidenheid gestreefd worden, maar ook het visuele aspect van de goenelementen in het buitengebied is belangrijk.

Verder moeten de kosten van het beheer laag zijn. Het succes van Prof. Zonderwijk betreffende de wegbermen is mede te danken aan de lagere of gelijkblijvende onderhoudskosten!

Het uitgangspunt bij de natuurtechnische inrichting is dan ook te streven naar een zo groot mogelijke diversiteit aan plante- en diersoorten door overgangssituaties te scheppen tussen hoog en laag, nat en droog, arm en rijk.

Ook moeten storende invloeden van buiten het terrein zo klein mogelijk worden gehouden en zal men aansluiting zoeken bij soortgelijke elementen of natuurgebieden. Kortom een beleid gericht op een veelheid aan planten en diersoorten, dus ook bijen.

☼ Projecten

In het Natuurbeleidsplan staan een groot aantal projecten aangegeven, die in de komende 8 jaar gerealiseerd zullen worden. In het kader van de uitbouw van het beleid ten aanzien van Natuur en Landschap zijn projecten voorzien met het oog op het behoud en de versterking van een aantal plante- en diersoorten. Binnen de wereld van de insecten krijgen dagvlinders en libellen prioriteit, vanwege hun kwetsbaarheid maar zeker ook omdat ze zo goed ogen. Het streven is dan ook om een soort te kiezen waarmee het maatschappelijk draagvlak van het natuurbeleid versterkt kan worden. In 1989 is een Beschermingsplan voor dagvlinders van kracht waarin landinrichting als een belangrijk element gezien wordt om maatregelen te treffen ter bescherming van deze soort.

Ook is in het Natuurbeleidsplan de eerstkomende jaren de bescherming van een aantal (dracht)planten voorzien, maar dit is niet primair gedaan met het oog op het belang van de bijen.

Uit de doelstellingen en de praktijk van het Natuurbeleidsplan valt af te leiden dat er binnen landinrichtingsprojecten geen specifiek op bijen gericht beleid bestaat.

☼ Beplantingen buiten bosverband

Staatsbosbeheer stelt in een publikatie over "ontwerp, aanleg en beheer" van "Beplantingen buiten bosverband" dat bij de keuze voor dit type beplantingen plantengeografische uitgangspunten dienen gehanteerd te worden. Aan te planten soorten moeten dus van nature in de desbetreffende omgeving voorkomen of kunnen voorkomen.

☼ Actie voor Imkers

Het huidige op verrijking gerichte beleid kan ook voor de bijen van waarde zijn, maar de vraag is of er wel voldoende voor de bijenstand wordt gedaan. Stimulerende maatregelen lijken mij geen overbodige luxe.

Voor de bijenhouderij staat maar een weg open, en dat is beïnvloeding van inrichters en beheerders.

Gezien het grote ecologische en economische belang van de bijenteelt is beïnvloeding van de relevante instanties op het terrein van inrichting en beheer, wat betreft specifieke maatregelen ten behoeve van de bijenstand, beslist gerechtvaardigd.

Dat wil niet zeggen dat in iedere landinrichtingscommissie een plaats moet worden ingeruimd voor de bijenhouderij. Maar daar waar toename van drachtplanten van belang is, zouden op ruimere schaal contacten kunnen worden afgeleid.

Belangrijk is daarbij dat dergelijke contacten op deskundige wijze worden voorbereid. Een weloverwogen en hanteerbare voorkeur uit de mogelijkheden, passend in de inrichting van delen van het landelijk gebied, zou de basis moeten zijn voor het overleg.

☼ Slotwoord

"Waar een wil is, is een weg."

Ik heb willen aangeven dat er een weg bestaat naar meer drachtplanten in het kader van landinrichtingsprojecten.

Deze weg is alleen begaanbaar als de wil van zowel inrichters als beheerders, op aansprekbare wijze kan worden geactiveerd door degenen die in het bijzonder belangstelling hebben voor en belang hebben bij een bevredigende bijenstand.

Biotoop en drachtverbetering

G.J. Elbers,

☼ Inleiding

In dit artikel geef ik aan op welke wijze er invloed uitgeoefend kan worden op zaken betreffende de landinrichting.

Bij de landinrichting wordt rekening gehouden met alle belangen die een rol spelen in een bepaald gebied. Deze betreffen zowel de belangen van land-

bouw, natuur en landschap, openlucht recreatie als van cultuurhistorie.

Het is van belang dat de wensen van de imkers op tijd bij de verschillende instanties bekend zijn. Te vaak worden deze instanties met de wensen van de imkers geconfronteerd wanneer de uitvoeringsfase van een landinrichtingsproject al in gang is gezet.

Meestal is het dan niet meer mogelijk de plannen aan deze wensen aan te passen.

* **Vormen van landinrichting**

Afhankelijk van het gebied waar men de inrichting van het buitengebied wil verbeteren zijn er verschillende vormen van landinrichting:

- Herinrichting. Er is sprake van herinrichting wanneer er zowel agrarische als niet-agrarische belangen een belangrijke rol spelen.
- Ruilverkaveling. Hierbij zijn het hoofdzakelijk de agrarische belangen die een rol spelen.
- Aanpassingsinrichting. Een zeer lichte vorm van ruilverkaveling, die ook wel eigenaarsruil wordt genoemd.

* **Procedure bij herinrichting of ruilverkaveling**

De beslissing tot het wel of niet uitvoeren van een landinrichtingsplan is bij de procedure van herinrichting anders dan bij die van ruilverkaveling. Bij ruilverkavelingsplannen beslissen grondeigenaren en pachters. Bij een herinrichtingsplan, waar meer belangen in het spel zijn dan alleen die van de agrarische sector, beslist Gedeputeerde Staten. Het is goed om te weten wat er gebeurt voordat de uitvoering van een herinrichtingsplan ter hand wordt genomen.

* **Wie kan het initiatief nemen?**

Gemeenten, provincies en verenigingen op het gebied van de landbouw, recreatie, natuur of landschap kunnen naast tenminste 30 % van de grondeigenaren/gebruikers een verzoek indienen bij het Ministerie van Landbouw. Het verzoek wordt gericht aan de Centrale Landinrichtingscommissie (CLC).

In de CLC worden alle belangenorganisaties vertegenwoordigd die in het buitengebied actief zijn. Wanneer de CLC een positief advies geeft, kan Provinciale Staten gevraagd worden om een verzoek in te dienen bij de Minister van Landbouw. Wanneer het verzoek goedgekeurd wordt, in verband met structuurnota's en bestemmingsplannen, benoemt Gedeputeerde Staten een plaatselijke landinrichtingscommissie. Deze commissie bestaat meestal uit zeven personen, die alle belangen van het gebied behartigen.

* **Deeladviezen**

In de eerste plaats moeten de gegevens betreffende het gebied verzameld worden. Deze gegevens omvatten bijvoorbeeld de toestand van de ontwatering, de landschapselementen, de natuurwaarden en de recreatieve mogelijkheden. Daarna worden er vier deeladviezen uitgebracht:

1. het landbouwstructuuradvies van de Provinciale Raad voor Bedrijfsontwikkeling,
2. het advies over landschapsbouw van de Directie Bos- en Landschapsbouw,
3. het advies over natuur en landschap. De Consultant Natuur, Milieu en Faunabeheer speelt hierin een belangrijke rol, en

4. het advies over openluchtrecreatie van de Consultant Openluchtrecreatie.

Het is zaak dat de imkers er voor zorgen dat hun belangen in deze deeladviezen goed verwoord zijn.

De deeladviezen zijn belangrijk zowel betreffende de drachtmogelijkheden als de bijstanden in het buitengebied. Is er reeds een bijstal in het buitengebied aanwezig, let er dan op dat die gehandhaafd blijft. Het is ook van belang om te weten wat er in de naaste omgeving van de bijstal gaat gebeuren.

Neem op tijd contact op met de verschillende instanties. Deze zijn meestal te vinden in de provinciale hoofdsteden. Zonodig kunt U de adressen van deze instanties opvragen bij de Afdeling Voorlichting en Inspraak van de Landinrichtingsdienst. Een goede samenwerking van de imkers op provinciaal niveau is noodzakelijk. Zij kunnen dan als één belangengroep naar buiten optreden. Probeer, voordat u een actie onderneemt, contacten te leggen met andere groeperingen, zoals bijvoorbeeld de natuurbeschermingsorganisaties. Gecombineerde belangen maken meer kans van slagen. Probeer in de verschillende deeladviezen de specifieke eigenschappen en belangen, die de bijen voor een bepaalde sector hebben, naar voren te brengen.

* **Voorontwerp herinrichtingsplan**

De plaatselijke landinrichtingscommissie stelt aan de hand van de deeladviezen het voorontwerp samen. Dit plan kan een aantal alternatieven bevatten. De commissie verzorgt inspraakbijeenkomsten. De tijdens deze bijeenkomsten gemaakte opmerkingen worden samengevat in een inspraakrapport. Het ontwerp ruilverkavelingsplan wordt samengesteld uit het voorontwerp en het inspraakrapport. Over dit plan wordt door Gedeputeerde Staten gestemd, wanneer het om een herindelingsplan gaat. Bij een ruilverkavelingsplan stemmen de grondeigenaren en pachters. Hierna volgt de uitvoeringsfase, die 10 jaar of langer kan duren. Een herinrichtingsplan van een gebied duurt inclusief de voorbereiding ongeveer 20 jaar.

* **Samenvatting**

Wanneer we aan duurzame drachtverbetering willen werken, is het noodzakelijk om binnen herinrichtingsplannen en ruilverkavelingsplannen op tijd onze wensen kenbaar te maken. Te vaak willen imkers, wanneer ze zien dat er aan een gebied gewerkt wordt, in de uitvoeringsfase van een plan nog iets realiseren.

Ook als niet-grondeigenaren of -pachters kunnen imkers, tijdens het voorbereiden van plannen, hun wensen kenbaar maken.

Wilt u meer informatie over uw provincie, dan kunt u contact opnemen met de Afdeling Voorlichting en Inspraak van de Landinrichtingsdienst, Postbus 20021, 3502 LA, Utrecht. Telefoon: 030 - 852481. De plaatselijke landinrichtingscommissie geeft vaak een of tweemaal per jaar een blad uit. Door dit blad aan te vragen kunt u ook goed op de hoogte blijven.

Bijenplant in beeld

Arjen Neve

Wilde Tijm

Als de wilde tijm zijn bloemen opent is er bij gunstig weer dag aan dag een druk bijenbezoek. De bloemen zijn geliefd bij de bijen, die er vanaf mei tot in oktober van kunnen genieten.

* Vele ondersoorten

Van de 50 soorten van het geslacht tijm (*Thymus* L.), lid van de soortenrijke lipbloemfamilie (*Labiatae*), zijn er 3 in ons land inheems. Ze vertonen veel gelijkenis en zijn nauw met elkaar verwant. Wilde tijm is daar één van. Van de plant zijn er vele ondersoorten en moeilijk van elkaar te onderscheiden bastaarden. Geïnteresseerde floristen vinden in de flora van Hegi een determinatietabel en een uitgebreide literatuurverwijzing.

* Halfstruik

Wilde tijm voelt zich thuis op voedselarme gronden en op een zonnige standplaats waar het droog en warm kan zijn. Het is een halfstruikje. Na de bloei verhout een deel van de bloeistengels. De takjes liggen op de grond en kunnen 50 cm lang worden. De tegenover elkaar staande bladeren zijn langs de rand veelal met lange haren bezet. Aan de onderzijde springen de nerven iets uit. Uit de takjes ontwikkelen zich rechtopstaande korte zijscheuten met aan het einde de bloemen. Ze vormen een dichte zode.

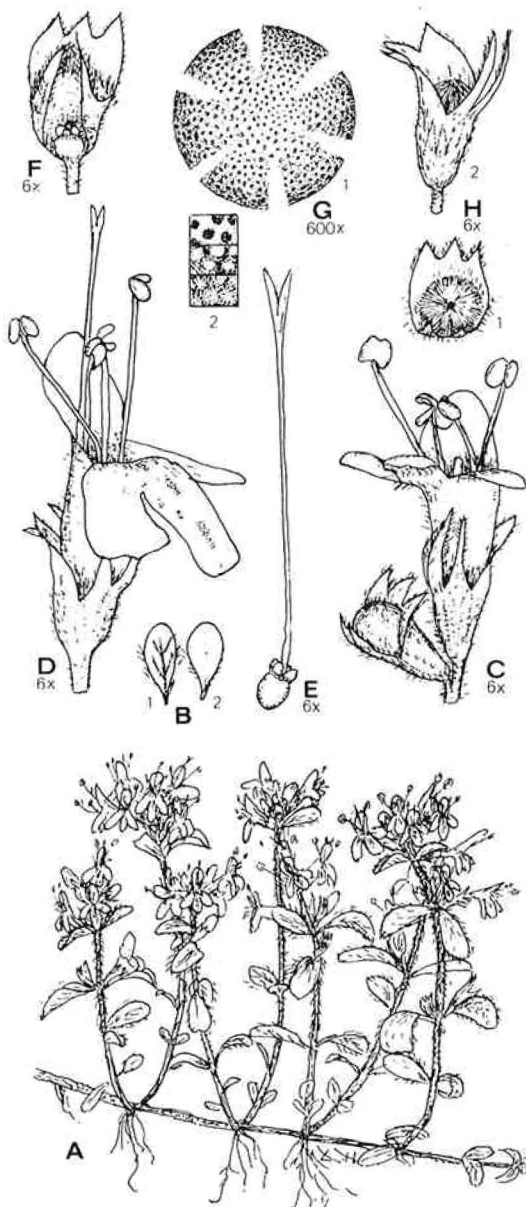
* Schijnkransen

De bloemen staan in bijschermen in de bladoksels. De schermen van twee tegenover elkaar staande bladen vormen een schijnkrans, die karakteristiek is voor de lipbloemigen. Er kan een aantal schijnkransen tot ontwikkeling komen, die bij wilde tijm dicht op elkaar staan en de gehele bloeiwijze een bolvormig aanzien geven. Zowel de kelk- als de kroonbladen zijn met elkaar vergroeid. De kelk heeft boven 3 korte slippen, driehoekig van vorm, en onder slippen die langer zijn, deze zijn langs de rand bezet met lange haren. De roodpaarse bloemkroon is buisvormig met langs de rand een vlakke bovenlip en een naar beneden omgebogen onderlip met 3 lobben. Op de onderlip liggen witte en rode vlekjes, die samen het honingmerk vormen. De onderlip is ook de landingsplaats voor vele van de bezoekende insecten.

* Nectar en stuifmeel

Het nectarium ligt op het vruchtbeginsel en wordt beschermd door een harenkrans onder in de bloembuis. De bloem is proterandrisch en doorloopt tijdens de bloei eerst een mannelijk stadium en daarna een vrouwelijk. In het eerste stadium steken de 4 met de bloemkroon vergroeide meeldraden buiten de bloemkroon. De stamper, die bij het begin van de bloei alleen het roodpaarse uiteinde laat zien, groeit daarna verder uit en dan steekt de vorkvormige

stempel ver buiten de bloem. Bijen bezoeken de bloemen zowel voor de nectar als het stuifmeel. Volgens mijn waarnemingen zijn de lichtbruine stuifmeelklompjes over het algemeen niet groot. Na de bloei valt de bloemkroon af. De harenkrans aan de binnenzijde van de kelk, die in feite een vruchtkelk is, buigt naar binnen en sluit de rijpende vrucht in. Als de vrucht rijp is dient de kelk als klitorgaan voor de verspreiding van de zaden.

Wilde tijm (*Thymus serpyllum* L. sensu lato)

A deel van bloeiende plant; B onderzijde (1) en bovenzijde (2) blad; C bloemknop en bloem in mannelijk stadium; D bloem in vrouwelijk stadium; E vruchtbeginsel met stamper; F geopende kelk met harenkrans; G stuifmeelkorrel (1) en deel korreloppervlak (2) gezien met verschillende microscopie-instellingen; H kelk met rijpende vrucht gezien van boven (1) en opzij (2).

Unieke Natuur- en bijenmarkt te Horst (L.)

Joep Verhaegh

Op zondag 24 juni organiseert de Imkervereniging Horst een Natuur- en bijenmarkt in de mooie omgeving van de Kasteelse Bossen nabij haar modelbijenstand 't Zoemhukske. Dit grootste natuur- en bijen-evenement van Zuid-Nederland organiseren de Horster imkers in samenwerking met Horst Promotion in het kader van het 75-jarig jubileum van de imkervereniging.

☼ De bijenmarkt

Op het gebied van de bijenteelt komt elke rechtgeaarde imker volledig aan zijn trekken. Er is een markt waar zwermen worden verkocht. Er zijn stands met imkermaterialen, verschillende typen honingslingers, kastsystemen en waspersen. Verder worden er verschillende soorten honing, propolis en mede verkocht. Het trekken en rollen van kaarsen wordt gedemonstreerd en er zijn voorlichtingsstands over koninginnteelt en drachtplanten. De jongste imker van Nederland houdt een lezing over het bijenhouden. In de Ridderzaal van de Kasteelboerderij wordt doorlopend een dia-klankbeeld over de geschiedenis van het imkeren in Horst en omgeving vertoond. In de modelbijenstand 't Zoemhukske wordt het honingslingeren gedemonstreerd en in de fraaie bijentuin verzorgen imkers van de Werkgroep Drachtplanten rondleidingen. De Vrije Academie schildert in de bijentuin kleurrijke bloemencomposities en een andere groep verzorgt demonstraties bloemschikken met drachtplanten.

☼ De natuurmarkt

Bijen maken deel uit van de natuur. Vandaar, dat op deze markt veel "groene" organisaties, waaronder Green Peace, Staatsbosbeheer en de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee acte de présence geven. Ook hobbyverenigingen van planten, zoals fuchsia's en cactussen, en van dieren, zoals vogels, konijnen en cavia's, zijn vertegenwoordigd. Agrarische bedrijven, scholen en onderzoeksinstituten uit de regio geven voorlichting over verschillende aspecten van champignons, asperges en het aanleggen van een kruidentuintje. In de Kruidentuin wordt voorlichting gegeven over het gebruiken van verse kruiden in de keuken.

Met behulp van een originele veilingklok, veilt een veilingmeester tuinbouwprodukten, waaronder asperges en produkten van planten die door bijen bestoven worden. Daarbij kan het publiek in de veilingbankjes plaats nemen en zelf de produkten klokken via het systeem van de afslag.

☼ Er is nog meer!

Er worden demonstraties gegeven van het kantslossen, poppenmaken, papiervouwen en wijnmaken. Ook de oude ambachten; hoefsmeden, schapenscheren en wolspinnen zijn er te bewonderen. Natuur-

voedingsmiddelen en produkten van een biologisch-dynamisch land- en tuinbouwbedrijf kunnen geproefd worden. Meer dan 70 paardenkoetsen uit het gehele land zetten de markt luister bij. Tijdens de lunchpauze kan men deze paardenkoetsen van nabij bewonderen. Er vinden rondleidingen plaats in de gedeeltelijk gerestaureerde kasteelruïne van de Graven van Wittenhorst. Het Kasteel dateert uit de 14e eeuw.

De winnende tekeningen van de kinderkleurwedstrijd, over het thema "Bijen," worden tentoongesteld. In de feesttent wordt doorlopend opgetreden door cabaret- en zanggroepen en muziekkapellen.

☼ Tenslotte

De markt duurt van 10.00 tot 17.00 uur. De plaats van het evenement wordt in de verre omgeving met borden aangegeven. Er is gezorgd voor een ruime parkeergelegenheid. Omdat er meer dan 1000 imkers uit Nederland, België en West-Duitsland worden verwacht, raden wij u aan zo vroeg mogelijk te komen.

Imkers, die bijenvolken willen aanvoeren voor de markt, verzoeken wij zo spoedig mogelijk contact op te willen nemen met dhr. Groetelaars, tel.: 077 - 662569.

Voor verdere inlichtingen kunt u zich wenden tot mevr. Willemien Feldmann, tel.: 04784 - 1705 of Joep Verhaegh, tel.: 04709 - 3424.

Tot ziens op 24 juni op de Natuur- en bijenmarkt in het Limburgse Horst!

Plaatsing bijenvolken op de Strabrechtse heide

P. vd. Linden, voorzitter plaatsingscommissie

- Vergunning aanvragen door de verenigingssecretaris.
- Aanvragen doen vóór 15 juli 1990.
- Later ingevulde aanvragen worden niet behandeld.
- Bij de aanvraag dienen de volgende gegevens doorgegeven te worden:

Naam vereniging/aanvrager (bij voorkeur per vereniging)

Naam/adres secretaris/penningmeester

Postcode/woonplaats/telefoonnummer

Aantal te plaatsen volken.

Een vergunning kost f 5,- ongeacht het aantal volken.

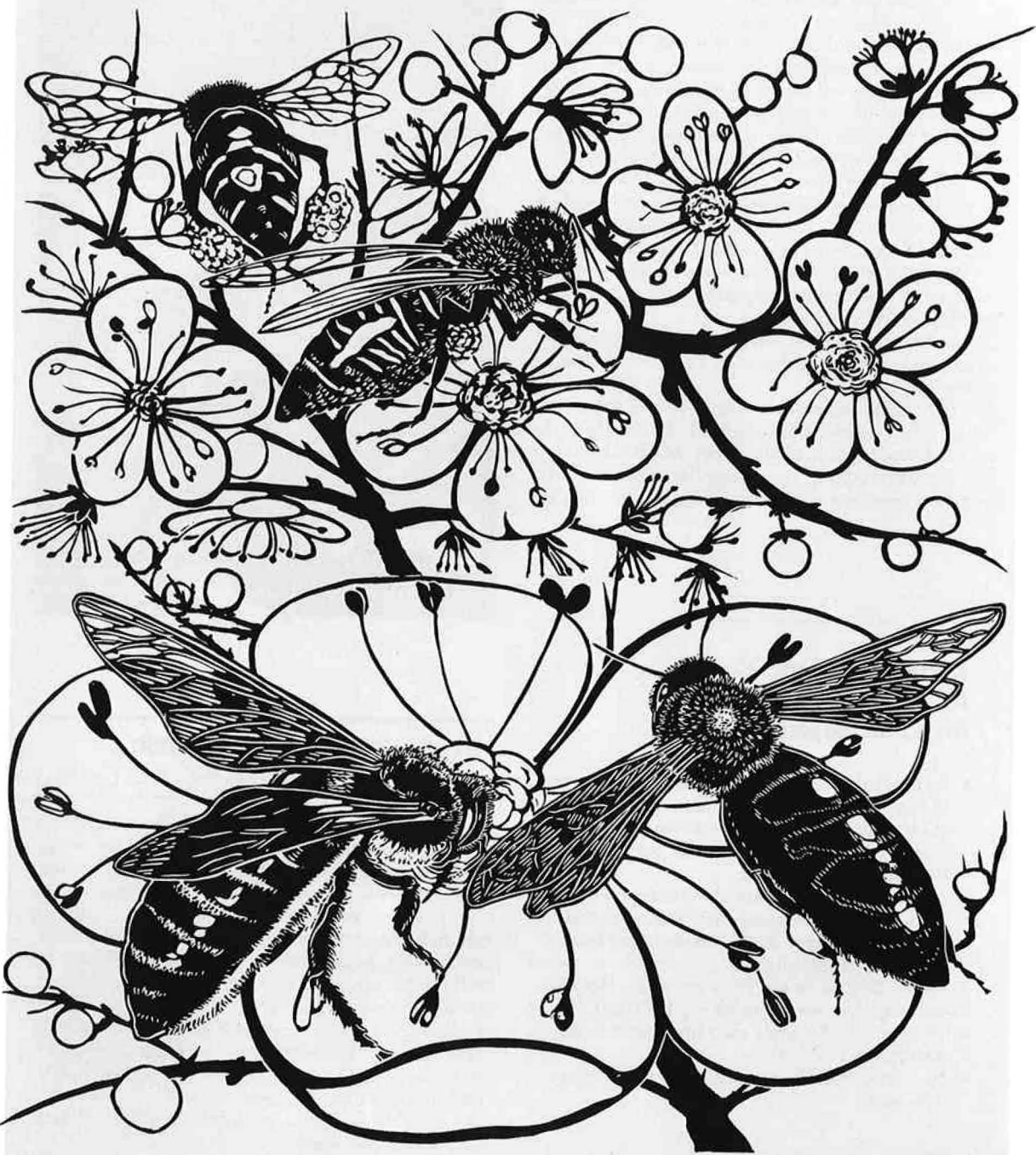
Dit bedrag kan kontant of per cheque betaald worden (Staatsbosbeheer regio Peel en Maas, Postbus 103, 6040 AC Roermond, gironummer 37.05.680). Het bedrag van f 5,- of de geheel ingevulde cheque met opgave van bovengevraagde gegevens opsturen naar: Staatsbosbeheer, De Plaetse 71, 5591 TX Heeze.

Het bestuur van de Bijenhoudersbond NCB vergaderde op 3 mei 1990. Een groot aantal onderwerpen kwam aan de orde, waaronder:

- Antiquariaat Kok uit Amsterdam stuurde ons een catalogus met een overzicht van bijenboeken. Inlichtingen 020-231191.
- Afspraken werden gemaakt voor de noodzakelijke aanpassing van tekst van het verenigingsboek.
- Uit het werkgebied van onze Bond heeft zich geen vereniging aangemeld voor de organisatie van de Imkersdag 1990. Overleg zal worden gepleegd met de imkersbonden van de LLTB en de ABTB.
- Regelmatig blijken bij aardbeien in tunnels, de bijen dood te gaan. De oorzaak hiervan is niet duidelijk. Een voorstel tot onderzoek naar de oorzaak hiervan, door het landelijk proefbedrijf Ambrosiushoeve, zal worden gedaan.
- De Drachtplantencommissies van de diverse imkersorganisaties hebben in een gezamenlijk overleg besloten om ook in 1990 een Landelijke Aktiedag voor Drachtverbetering te organiseren. Ook wordt samenwerking met de Vlinderstichting overwogen om de krachten voor drachtverbetering te bundelen.
- De spuutschade op 4 bijenstanden in Venhorst/Boekel is door C. Havermans beoordeeld en een schaderapport is opgesteld. De AID heeft ter plekke monsters genomen. De oorzaak van de vergiftigingsverschijnselen is bekend.
- In de nabespreking van de Algemene Vergadering werden o.a. de toezeggingen aan deze vergadering nagelopen. Afspraken werden gemaakt over een aantal te nemen acties: verzekeringen, het veilig stellen van het vermogen van de Honingzemerij, één maandblad en de publikatie van de bestuivingsregeling.
- Een begin is gemaakt met de organisatie van de Studiedag 1990. Als datum is 10 november gekozen. Het thema van de studiedag zal "honing" zijn, niet alleen voor de lezingen maar ook voor een deel van het "damesprogramma".
- Op diverse bijeenkomsten in ons werkgebied is tussen de verenigingen en het Bondsbestuur van gedachten gewisseld over het voorstel tot wijziging van de organisatiestructuur. Het is duidelijk dat de plannen van het Bestuur met de nodige reserves worden ontvangen.
- De problematiek van de aansprakelijkheidsstelling van imkers voor de bevuiling van glasopstanden zal onder de aandacht van de Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap worden gebracht.
- De plaatsingscommissie voor bijenvolken op de Strabrechtse Heide heeft eind april vergaderd. De inschrijving voor een vergunning voor plaatsing moet vóór 15 juli gebeuren. Een eventuele oogst van heidehoning kan overigens wel worden afgeschreven als het voor half mei niet flink gaat regenen.

Ze waren er weer, die enthousiaste carnica-imkers uit Twente, Drente, Groningen, Friesland, de Achterhoek of elders. Bijna een honderdtal kwam in Zenderen op 7 april bijeen. Enkele imkers hadden zich tot hun spijt moeten afmelden wegens het reizen naar het koolzaad. De heer L. Hövels opende dan ook met tevredenheid op de vergadering. Het bestuur mocht overigens ook tevreden zijn, want de spreker van deze middag, de heer Noichl uit Gelsenkirchen wist de toehoorders enige uren te boeien met een leerzame uiteenzetting van zijn manier van imkeren met carnica-bijen en winnen van honing. Van de rondvraag werd zoveel gebruik gemaakt, dat het leek alsof men er maar geen genoeg van kon krijgen. Een dergelijke bijeenkomst, is, blijkt uit de reacties van de aanwezigen, alleszins voor herhaling vatbaar. Een speciaal woord van dank aan de directie van de school en aan het niet-onderwijzend personeel dat zich belangeloos - op een vrije zaterdagmiddag - beschikbaar stelde. Vóór de toespraak van de heer Noichl werd het voorstel aan de orde gesteld de naam van de carnicacub Twente te wijzigen in "Carnicacub Oost-Nederland". Bijna unaniem gingen de leden hiermee accoord. Ook ontvingen de leden het nieuwe instructieboekje als ze de bijdrage van f 5,- hadden betaald. Twaalf nieuwe leden konden worden ingeschreven, zodat de 150 ruim werd gepasseerd en het 150ste lid een raszuivere carnica-koningin in het vooruitzicht werd gesteld. Nog drie anderen zullen in de loop van de zomer zo'n koningin als prijs van de loterij in ontvangst kunnen nemen. Deze koninginnen worden beschikbaar gesteld. Tijdens de pauze noemde de heer Luttikhuis op welke wijze het lesmateriaal te verkrijgen is. Hij legde daarbij zijn originele lespakket ter inzage. Duidelijk stelde hij dat degene die zich aanmeldt voor toezending, er maar eigen believen gebruik van kon maken, mits hij het in tweevoud - zo spoedig mogelijk - aan hem zou terug zenden. Toch viel er nog een schaduw over deze middag. Het originele lesmateriaal, dat tot kort voor het einde van de vergadering nog op een bestuurstafel lag, bleek na afloop spoorloos te zijn verdwenen. De vraag is nu, wie dit pakket per ongeluk heeft meegenomen. Indien dit voor iemand géén vraag is, laat hij het dan terugsturen en in tweevoud als hij inmiddels gebruik van heeft gemaakt! Heeft hij moeite met het vermelden van de afzender, zonder afzender komt het ook over! Intussen werd het doorsturen van lesmateriaal aan anderen jammergenoeg enige tijd vertraagd! Voor dit laatste graag enig begrip.

bijentour 1990

Vandalen in het Bijenhuis

J. Beetsma

In de nacht van 26 op 27 april werd voor de vijfde maal ingebroken in het Bijenhuis. De aangerichte vernielingen waren groter dan ooit, de schade wordt geschat op f 25.000,-. De inbreker(s) waren via het achterraam van de kunststratmakerij het gebouw binnengedrongen. Na het forceren van verschillende deuren, die een maand geleden weer gerepareerd waren, werd een deel van de inventaris van het kantoor van de afdeling Handel vernield. De deur van de brandkast werd uitvoerig bewerkt; het is de inbreker(s) echter niet gelukt deze open te krijgen. Waarschijnlijk werd daarna getracht de brandkast weg te halen met behulp van een steekwagen. Om hiervoor ruimte te maken werden bureau's opzij geschoven of omgeduwd. Hierbij vielen de typemachine, een computer en een printer op de vloer. Tenslotte werd de loodzware brandkast omvergeduwd en werden alle klappers uit de kasten gesmeten. De vloerbedekking werd beschadigd en bevuild. In de winkel werd het toetsenbord van de lege kassa vernield en in de timmerwerkplaats werd een schuurmachine op de vloer gegooid.

De medewerkers(sters) van het Bijenhuis waren met stomheid geslagen bij het zien van zoveel zinloze vernielingen.

Het opruimen van de chaos heeft enkele dagen geduurd. Toen de brandkast met behulp van de vorkheftruck weer op zijn plaats gezet was, bleek dat het slot hiervan zodanig beschadigd was dat de deur niet meer opengemaakt kon worden. De leverancier

van de brandkast moest er aan te pas komen om de deur open te zagen. Daarna pas waren belangrijke administratieve stukken weer bereikbaar en kon de "normale" gang van zaken worden hervat.

Zomerprogramma Bijenhoudersvereniging St. Ambrosius te Someren

- 9 en 10 juni: Excursie in samenwerking met St. Ambrosius Boekel-Gemert naar Nichelstadt waar wij een symposium en een koninginneveiling bijwonen. Tevens bezoek Landesmuseum te Koblenz.
- 23 en 24 juni: In samenwerking met het streekgewest Helmond en de Kreis Osterode ontvangen wij een 30-tal imkers in het kader van een uitwisseling.
- 4 juni: Bezoek imker Frits van Bree, Heezenbosch 8 te Heeze. Aanvang 10.00 uur.
- 19 augustus: Excursie naar Immenhof te Budel. Van 10.00-12.00 uur.
- 16 september: Praatmorgen bij Henk Vondervoort..

Het lesmateriaal doet de ronde...

Commissie Onderwijs, G.J.J. Luttkhuis

In verschillende plaatsen van het land circuleert momenteel het lesmateriaal dat op de Algemene Vergadering en later in het Groentje werd aangekondigd. De reacties die we van gebruikers ontvingen, zijn zeer positief. Vooral onderwijsgeevenden van wie verwacht mag worden dat zij enige kijk op zulke zaken hebben, beoordelen het als zeer bruikbaar en methodisch en didactisch verantwoord. Wanneer ook u - en naar ik hoop velen van u - iets aan de bevordering van de bijenteelt wilt doen, kunt u gebruik maken van dit lessenpakket. Aarzel niet om telefonisch of schriftelijk contact met mij op te nemen. Toezending volgt dan spoedig.

G.J.J. Luttkhuis: Potskampstraat 35, 7573 CC Oldenzaal. Tel. 05410-13649.

Bestuivingsdag

C. Smeekens, IKC Glasgroente en Bestuiving

Van 27 t/m 31 augustus wordt er een internationaal bestuivingssymposium op de Beekse bergen te Hilvarenbeek georganiseerd. Vele onderzoekers uit alle delen van de wereld zullen dit symposium bezoeken.

Speciaal voor belangstellende bijenhouders is er op 27 augustus, parallel aan dit symposium, een dag met lezingen over insectenbestuiving en twee bedrijfsbezoeken georganiseerd.

* Het programma

In de ochtend is er gelegenheid om het programma van het symposium te volgen. Na de officiële opening (10.00 uur) zijn er twee inleidingen van onderzoekers met grote internationale faam. De eerste is Dr. E. Crane (Engeland) voormalig Directeur van de International Bee Research Association (IBRA). Zij zal spreken over: *Apis species of tropical Asia as pollinators and some rearing methods of them.*

De volgende inleider is Dr. P.F. Torchio (Amerika), specialist op het gebied van solitaire bijen. Hij zal spreken over: *Bees as crop pollinators and the role of solitary species in changing agricultural environments.*

De voertaal van het ochtendgedeelte is Engels.

Na de gezamenlijke lunch is er in de middag een aparte excursie per bus voor de deelnemers aan deze dag. Hierbij zullen glastuinbouwbedrijven bezocht worden die bijen en/of hommels gebruiken voor bestuiving. Einde van het programma 18.00 uur. De kosten voor deze studiedag (inclusief koffie, lunch en buskosten) bedragen fl.35,- p.p.

Opgave voor deelname kan geschieden door schriftelijke aanmelding bij de Ambrosiushoeve t.n.v.:

C. Smeekens, Ambrosiusweg 1, 5081 NV Hilvarenbeek. Er kunnen maximaal 50 personen aan deze dag deelnemen. Opgave schriftelijk zo spoedig mogelijk maar in ieder geval voor 1 juli a.s. Na opgave ontvangt U het definitieve programma voor deze studiedag.

RECTIFICATIE

De Bijenmarkt Nunspeet zal niet plaatsvinden op 28 juli maar op **25 augustus**. Onze excuses voor deze foutieve vermelding.

Inlichtingen: W. Raayen (tel. 03412-54122) of Th.G. Veenstra (tel. 03412-54037).

Op de leeftijd van 82 jaar is overleden

LEENDERT TANIS

Tot voor enkele jaren een zeer actief lid van onze vereniging en tot zijn overlijden donateur en samen met zijn vrouw op elke ledenvergadering aanwezig! Wij wensen de familie veel sterkte toe.

Bestuur en leden
subvereniging Goeree en Overflakkee

Op 1 april j.l. is ons lid

THEUN HEKERS

overleden. Bijenhouden was een van de activiteiten die zijn leven na een hartoperatie weer inhoud gaf. Hij zal in onze herinnering blijven als een echte imkervriend. Wij wensen zijn familie en vooral zijn vrouw veel sterkte toe.

Afdeling Nederweert-Ospel

Op 22 april 1990 overleed op de leeftijd van 59 jaar ons lid de heer

BAS VAN DEN HEUVEL

Wij zullen hem blijven gedenken als een enthousiast en bewaard imker. Onze gedachten gaan uit naar zijn vrouw en kinderen, die wij sterkte toewensen om dit verlies te kunnen dragen

Bestuur en leden
subvereniging Gorinchem

Op 17 april is op 79-jarige leeftijd overleden ons lid

ALBERT HOOGEVEEN

Onze oprechte deelneming gaat uit naar zijn vrouw en kinderen, die wij sterkte toewensen om dit verlies te dragen.

Bestuur en leden
subvereniging Steenwijk e.o.

Op 1 maart j.l. is na een val van een ladder onze collega-imker

WILLEM VAN NOREL

dodelijk verongelukt. In hem hebben wij een imker met veel kennis en ervaring verloren. Wij zullen hem dit jaar en de komende jaren missen.

Bestuur en leden
subvereniging Nunspeet

Op 30 april is op de leeftijd van 65 jaar overleden de heer

FRITS BOONEN

Wij verliezen in hem een spontane imkersvriend.

Afdeling Tegelen/Belfeld

Op 19 april 1990 overleed zeer onverwacht onze voorzitter

HUUB VAN DELFT

Ons medeleven gaat uit naar zijn vrouw en zijn kinderen. Huub blijft in onze herinnering voortleven als een beminne-lijk en bescheiden mens.

Bestuur en leden
subvereniging Westland

Op 1 mei 1990 overleed plotseling ons gewaardeerd lid

LEENDERT VENNEMA

op de leeftijd van bijna 73 jaar.

Bestuur en leden
subvereniging Westerwolde

Op 23 april 1990 overleed op 87-jarige leeftijd ons erelid

JOHANNES JACOBUS POLMAN

De heer Polman werd in 1915 lid van onze vereniging. Wij wensen de familie veel sterkte toe

Bestuur en leden
subvereniging Apeldoorn

Agenda

☼ **10 juni Nistelrode**

Bijenmarkt nabij gemeentehuis in centrum Nistelrode van 10.00-16.00 uur.

☼ **16 juni IJsselstein**

Bijenmarkt op het terrein achter het winkelcentrum "De Clinckhoeff". De markt duurt van 8.00-15.00 uur. De verschillende routes zullen voorzien worden van borden. Inl.: R. Kosterman. Tel. 03408-89169.

☼ **16 juni Oosterwolde**

Bijen- en Milieumarkt. De markt duurt van 07.00-17.00 uur. Inl.: K.S. Gerritsen. Tel. 05160-15019.

☼ **17 juni Enschede**

De jaarlijkse Bijentour. Presentatie voor imker en leek van de bijenteelt in het schitterende Abraham Ledeboer Park van 11.00-17.00 uur. De ingang is aan de Hengelosestraat (oude verbinding Enschede Hengelo). Er wordt uitgebreid voorlichting gegeven over bijenhouden. In de bijenstand 't Wageler is te bezichtigen: het behandelen van volken, slingeren en een demonstratiekast. Er is voor het eerst een veger- en honingmarkt. De Twentse Carnicawerkgroep heeft een stand. Verder worden er bijenteeltartikelen en drachtplanten verkocht. Er wordt een bijenteeltfilm vertoond. Ook de inwendige mens wordt verzorgd.

☼ **23 + 24 juni Gendt**

Tijdens het Kersenfeest te Gendt presentatie en regionale honingkeuring. Inl.: R. van Ravenstein. Tel. 08812-4393.

☼ **24 juni**

Regionale honingkeuring. Meer informatie Tel. 08812-4393.

☼ **24 juni Horst**

Natuur- en Bijenmarkt in en om het "'t Zoemhukske". De markt duurt van 10.00-17.00 uur. Het 75-jarig bestaan van de imkersvereniging Horst e.o. en de

groeierende belangstelling voor natuur en milieu is voor de vereniging aanleiding om deze markt, die milieu-vriendelijke bedrijven en organisaties verenigt, te organiseren in samenwerking met Horst Promotion, die met name in die week Horst als agrarisch centrum promoot.

☼ **30 juni Voorthuizen**

Bijenmarkt. Inl.: A.J. de Waard. Tel. 03420-14534.

☼ **30 juni Hilvarenbeek**

Open Dag arboretum Ambrosiushoeve. Inl. 013-425888.

☼ **14 juli Ommen**

Bijenmarkt op de Veemarkt (Voormars) te Ommen. De markt duurt van 09.00-12.00 uur. Inl.: G.J. Spijker. Tel. 05291-51898 of B.J. Bremmer. Tel. 05291-52402.

☼ **17 juli Veenendaal**

Zwermbijenmarkt op sportpark Veenendaal. De Veenendaalse bijenmarkt is de oudste en bekendste in West-Europa. Inl.: dhr. Korving. Tel. 08385-21613.

☼ **28 juli Wageningen / Zuidlaren**

Nationale Honingkeuring. Inleveren van produkten van 10.00-12.00 uur in het Bijenhuis te Wageningen. De prijsuitreiking zal plaatsvinden tijdens de bijenmarkt te Zuidlaren op 4 augustus a.s.

☼ **28 juli Nunspeet**

Bijenmarkt op het Marktplaatsje te Nunspeet. Inl.: W. Raayen. Tel. 03412-54122 of T.H.G. Veenstra. Tel. 03412-54037.

☼ **1 augustus Epe**

Bijen- en Honingmarkt rondom het Gemeentehuis. Inl. dhr. Morel. Tel. 05787-1486.

☼ **4 augustus Zuidlaren**

Prijsuitreiking van de Nationale Honingkeuring in de Ekkelkamp om 13.30 uur. De Zuidlaarder Honingkeuring gaat dit jaar niet door vanwege de Nationale Honingkeuring 1990.

☼ 4 augustus 't Harde

Ook dit jaar wordt er weer een Bijenmarkt gehouden. Dit jaar in samenwerking met het Oogstfeest (o.a. oude ambachten). Deze dag begint om 10.00 uur en duurt tot 16.00 uur en wordt gehouden op het Landgoed Schouwenburg. Bijenvolken kunnen vanaf 07.00 uur gebracht worden.

☼ 4 augustus Zuidlaren

Bijenmarkt op de Ekkelkamp achter de Prins Bernhard Hoeve te Zuidlaren. Dit jaar valt de bijenmarkt samen met de laatste dag van de Oostermoerfeestiviteiten. Hierdoor zal de markt ook extra feestelijk worden. De imkersvereniging Zuidlaren nodigt alle hobbyisten, die iets van hun hobby willen laten zien, uit op deze dag. Gedacht wordt aan filatelisten, verzamelaars, uitvinders en knutselaars. Indien gewenst worden er kosteloos marktkramen beschikbaar gesteld. Andere ideeën gericht op het gebied van natuur en milieu zijn welkom. Inl.: J.K. Hamming. Tel. privé: 05905-1957 of werk: 05905-1907.

☼ 11 augustus Delft

Bijenmarkt op het Marktplaatsje te Delft. Inl. dhr. Tas. Tel. 015-620298.

☼ 11 augustus Zutphen

Markt voor honing, drachtplanten en imkersartikelen. De markt duurt van 09.00-16.00 uur en wordt gehouden op de Schupstoel te Zutphen. Op de markt wordt voorlichting gegeven over de bijenteelt. I.v.m. de beperkte plaatsruimte tijdig inschrijven bij: J. Tempelsmans Plat. Tel. 05750-24829.

☼ 13 t/m 17 augustus

De Vereniging Buckfast Belangen Verenigd organiseert een studiereis naar Zuid-Duitsland en de Elzas (Frankrijk). Aan bekende Buckfast-imkers, zoals Fehrenbach, Zimmer, Guth en Jungels zal een bezoek gebracht worden. Er is voor belangstellenden nog plaats. De kosten voor deze 5-daagse reis bedragen f 430,- en kan gestort worden op gironummer 59.36.421 van Buckfast Belangen Verenigd, Hoofdweg 77, 9626 AB Schildwolde. Plaatsing geschiedt op volgorde van storting van de reissom. Inl.: G. van Eizenga. Tel. 05965-1904.

☼ 18 augustus Drachten

Bijenmarkt op het Franse Pleintje. Inl.: dhr. vd. Broek. Tel. 05120-20489.

☼ 1 september Stadskanaal

Bijen- en Jaarmarkt op het Menistenplein te Stadskanaal. Inl.: dhr. Hillebrands. Tel. 05990-13388.

☼ 8 september Bussum

Bijenmarkt aan de Huizerweg 51 te Bussum. De markt duurt van 10.00-17.00 uur. Op deze markt zal worden aangetoond hoe belangrijk de honingbij voor de mens is. Thema voor deze markt is dan ook "bijen onmisbaar in de voedselketen". Er zullen ook bijenvolken te koop worden aangeboden. Inl.: J.M. van der Ploeg, Anne Franklaan 277, 1403 HP Bussum. Tel. 02159-10294.

☼ 8 september Renkum

Na de succesvolle come-back in 1989 van de in de zestiger jaren zo bekende Renkumse Bijenmarkt organiseert imkersvereniging "De Korenbloem" wederom met veel enthousiasme de Bijen- en Natuurmarkt. Naast imkerartikelen en bijenvolken is de markt ook open voor natuur- en milieuverenigingen. Er wordt geen kraam- of marktgeld geheven. Bovendien wordt voor elk aangevoerd korf- of kastvolk f 2,50 aanvoerpremie uitbetaald. De markt duurt van 10.00-16.00 uur en wordt gehouden in en om café Van den Born, Europalaan, Renkum. Inl.: Frans Janssen. Tel. 08373-14121.

☼ 8 september Hilvarenbeek

Open dag Proefstation „Ambrosiushoeve“, Hilvarenbeek. Thema van deze opendag: presentatie van het onderzoek. In het juli/augustusnummer meer informatie.

☼ 15 september Ugchelen

Bijen- en Honingmarkt In het Dorpshuis. Inl.: dhr. Zweers. Tel. 055-336044.

☼ 6 oktober Hilvarenbeek

Jaarvergadering Vrienden van de Ambrosiushoeve.

SPEURBIJTJES/SCHRAPERTJES

Aangeboden: Nieuwe bijenkasten, model spaarkast.

Deze solide kast wordt geleverd op twee bakken, met tempex geïsoleerd dak, dekplank, losse bodem met ventilatieopening (20x12 cm) en 20 raampjes. In hechthout f. 155,- inkl. BTW. Uitgebreide prijslijst op aanvraag gratis. Inlichtingen bij G. v.d. Berg, Wolput 87, CE Vlijmen (N.Br) Tel. 04108-14189.

Wassmelers te koop: Geëmailleerde ketel op gas f80,-; geëmailleerde ketel op elektrisch fornuis met dubbele bodem f95,-; geëmailleerde ketel elektrisch met thermostaat f160,-; geëmailleerde ketel elektrisch met thermostaat en klok f200,-. Zonne-wassmelter f175,-. **Smets Voerendaal, Bautseplein 22, 6367 BX, Tel. 045-751483 (na 18.00 uur).**

Te koop: grote stalen honingslinger voor 4 broed- of 8 honingraten f225,-. Tel.: 01693-1420.

Te koop z.g.a.n.: 1 kast en 1 veger + toebehoren, div. raampjes, gereedschap, travo, wassmelter, beroker, etc. Prijs kompl. f500,-. Tel.: 085-647438.

Te koop wegens omstandigheden: 30 bijenvolken in simplex kasten. **Mevr. v. Dijk, Zandstraat 8a, Alphen (N.B.), tel. 04258-1483.**

Te koop: 10 lege simplex kasten, 6 volle kasten, 1 honingslinger. **L. Lambrechts, O.H. Dijk 28, Heiningen, tel. 01686-2401.**

TE KOOP: koolzaadhoning f 4,-/kg in emmers van 15 kg. Tevens bijenvolken op raam te koop. J. Lentink, Troelstrastraat 45, Dieren. Tel. 08330-21464.

TE KOOP: 4 Spaarkasten, 3 zware volken, honingslinter. Enige accessoires gratis. T. van Hoorn, Leensterweg 24, 9971 EC Ulrum.

TE KOOP: honing in emmers van 40 en 25 kg. Tel. 02998-1909 (Middenbeemster).

TE KOOP: zonnemolter z.g.a.n. Tel. 01613-2669 of 01804-30679 (Bavel).

TE KOOP: vegers met teeltmateriaal afkomstig van om-larfdagen 1989 Eelde/Paterswolde en Nunspeet. G. Hoving, Barneveld. Tel. 03420-90023.

TE KOOP: vertinde honingslinter (Fritz) en diverse im-kerbenoedigheden. Tel. 08380-15692 (Ede).

TE KOOP: wegens overschakeling op Buckfastkasten 8 solide Spaarkasten met bodemventilatie, 2 broedkamers, dekplank, deksel en raampjes, alles in één koop f 320,-. Tel. 08850-14873 (Haps).

TE KOOP: jonge bijenvolken à f 65,- per stuk. Tel. 05134-2296 b.g. 2126 (St.Nicolaasga).

TE KOOP: 7 Spaarkasten (BK + HK + dekplank, dak en bodem), honingslinter 6 HR, observatiekast, moerros-ters, voerbakken en klein gereedschap. Eén koop. Tel. 03481-1797 (Kamerik).

TE KOOP: bijenvolken. Tel. 02949-1267 (Baambrugge).

TE KOOP: bijenstal (demonteerbaar) + lorry's op rails winter/zomerstand, 6 goede bijenvolken met kasten, slinger, etc. Eén koop f 1650,-. Tel. 05457-72048.

TE KOOP: origineel Dadant materiaal. Oregon-pine. Complete kasten incl. ramen f 216,50. Vraag folder aan: Schlebaum, Molenweg 7, 9922 PB Westeremden.

TE KOOP: (voor) Spaarkast: 2 kasten à f 100,-, 10-ramer f 75,-, 2 voerbakken à f 17,50, 3 deksels à f 22,50, 4 dek-planken à f 7,-, 2 bodems f 25,-. En toebehoren. Tel. 04164-1586 (Wijk en Aalburg).

TE KOOP: bijen op raam. Tel. 04194-2661 (Den Dungen).

TE KOOP: partij Simplexkasten p.n.o.t.k. Tel. 01883-24096 (Hellevoetsluis).

TE KOOP: 10- en 6-raams bijenvolken, elektrische was-pers, vers ingevroren stuifmeelkorrels en verzegelde ho-ningramen om zelf te slingeren. Nu bestellen. Ik imker zonder vergif. Tel. 020-849928 (Amsterdam).

TE KOOP: Carnicavolkjes op 3 ramen uit diverse lijnen 07, 03, Troicek. Vleugelindexlijsten ter inzage. Bevruchting in Lemmer. Carnicakring Ommen. B.J. Bremmer, Hardenber-gerweg 77, 7731 HC. Tel. 05291-52402 N.O.Z. ná 18.00 uur.

Sint Annermarkt, 12 km van Groningen. Poort v.h. Hoge-land. Hiervoor gereserveerd CARNICA KONINGIN-NEN, aangeboden in bevruchtungskastje compleet. Incl.: Hoofdweg 23, 9796 PB St. Annen.

In het natuurpark Haut Languedoc hebben Thea en Nico Oudhof op hun SVR camping (40 pl.) en verhuur van zomerhuisjes alles wat een natuurliefhebber zich kan wen-sen. Midden tussen 3 meren en een onverwachte ver-scheidenheid in landschap. Domaine du Pioch, 34330 Fraïsse sur Agout, Frankrijk. Tel. 09-3367976172.

B & K BOOKS specialise in old and out of print books on bees and allied subjects in Hay-on-Wye the Welsh town of books. Catalogue of 365 titles on request. B&K Books, Riverside, Newport Street, Hay-on-Wye, via Hereford, HR3 5BG, UK.

MOLENHOEK-UITGAVEN: Buckfastliteratuur: Neder-landse vertalingen van de boeken van Broeder Adam, Gunther Ries, Werner Schundau. Tel. 05965-1904 (Weste-remden).

IMKERSBEDRIJF
"DE WERKB'J"
RUISSEVEEN 20 VEENENDAAL 08385-10202
WIEN VERKOOP VAN NEDERLANDSE
HONING, PROPOLIS, HIEDE, ZEEP, ENZ.
OOK SNIJLEN W'J UW RUWE WAS
TOT ZUIVERE WAS, EVENTUEEL
KUNSTSTRAAT RETOUR.
TEVENS ZIJN W'J UW LEVERANCIER
VOOR UW MARKT OF BRADERIE
VAN UW VERENIGING.
VRAAG EN VERGELIJK ONZE PRIJZEN!

ProPol
Apitherapie Produkten
Biedt U de BEST WERKZAME en
MEEST COMPLETE serie
PROPOLIS PRODUKTEN
Maar ProPol is ook hét adres voor
**HONINGZEEPJES, KONINGINNEGELEI,
STUIFMEEL, AMBROSIA HONINGWIJNEN** enz.
Onze produkten zijn o.a. verkrijgbaar bij HET BIJEN-
HUIS: de HH. HANDELAREN en diverse
IMKERDEPOTS.
Vraag het (GRATIS) informatieboekje!!!
Bovendien bevat ons assortiment een serie leuke
geschenkartikelen
(van o.a. Haslinger - Oostenrijk)
 Propol Apitherapie Produkten
Ronde Hoep Oost 15 / tel.: 02963-4593
1191 KB Ouderkerk a/d Amstel

Gestart in Apeldoorn het Bijenhuis-depot
"De Imkers-shop"
van Jan Lievenstroo, Lippe Biesterfeldstraat 4.
Tel. 055-216850.
Ga eens bij hem kijken!

✿ Inleiding

Drachtplanten leveren het voedsel dat noodzakelijk is voor het overleven van bijenvolken. Immers in de vrije natuur kan een bijenvolk niet in stand blijven. Binnen een straal van 2 kilometer van de bijenstand moet een zo gevarieerd mogelijke beplanting aanwezig zijn om de 40 kilo stuifmeel, die een volk nodig heeft in de periode maart tot oktober, te kunnen verzamelen.

Helaas is op veel plaatsen dit niet beschikbaar. Het is daarom dat ik sinds de 70-er jaren bezig ben om medewerking te vragen aan de daarvoor in aanmerking komende instanties. Veel informatie is daarvoor verstrekt, maar men blijft vragen. In dit relaas zal ik mij beperken tot enkele onderwerpen:

- Hoofdhoutsoorten in de landelijke gebieden
- Houtwinning in Nederland
- Braaklegging

✿ Hoofdhoutsoorten in Landelijke Gebieden

Voor de beplantingen in het buitengebied, zoals de erfbeplanting, houtwallen en de beplanting langs de randen van dorpen en steden, zou de samenstelling van het bosplantsoen moeten worden aangepast. Met Els, Populier, Berk en Eik als hoofdsoorten is de samenstelling eenzijdig. Het is dan ook gewenst de te gebruiken soorten aan te vullen met Linde, Esdoorn, Zoete Kers, Acacia, Schietwilg en Kastanje. Deze soorten kunnen terecht inheems genoemd worden, gezien de lange tijd dat ze reeds in Nederland voorkomen.

We vinden immers bij oude boerderijen Linde en Esdoorn, maar ook Acacia en Tamme Kastanje, hetgeen mijn pleidooi voor het accepteren van deze soorten in een moderne aanplant duidelijk steunt.

De grotere verscheidenheid in de beplanting levert niet alleen een verrijking van het insectenleven, maar ook het aantal soorten vogels zal toenemen. De Flevohof met zijn zeer gevarieerde beplanting is hiervan een uitstekend voorbeeld.

In dit kader herinner ik de lezer aan de woorden van Hensels:

"Waar een vogel pikt, is een bij geweest!"

Een uitbreiding van het assortiment voor bijvoorbeeld erfbeplanting is lokaal wel bespreekbaar, maar zolang de subsidie afhankelijk wordt gesteld van de centraal door SBB opgestelde richtlijnen, zal er weinig in de aangeplante soorten veranderen.

Een dergelijke uitbreiding van het assortiment hoeft in principe niets te kosten.

Vanuit de Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap wordt dan ook druk uitgeoefend om in de situatie van de assortimentskeuze, verandering te brengen.

Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor andere soorten beplanting waar bosplantsoen wordt gebruikt.

Om een dergelijke verandering in het denken te stimuleren is daarom in oktober 1989 de Landelijke Aktiedag "Bomen in het Buitengebied" door de gezamenlijke imkersorganisaties georganiseerd.

✿ Het Stedelijk Gebied

Met alle aandacht die we aan het buitengebied besteden, moeten we het stedelijk groen niet uit het oog verliezen.

De aanplant van stadsbomen, zoals Catalpa, Honingboom en Euodia, zijn een verfraaiing van het stadsbeeld maar kunnen ook een belangrijke rol spelen bij het overbruggen van de drachtarme periodes. De beplanting in de overgangszone naar het buitengebied geeft de mogelijkheid om de beplanting over een groot areaal te spreiden zodat de dracht binnen bereik van de bijenstanden komt.

✿ Houtwinning in Nederland

Voor de houtwinning wordt tegenwoordig hoofdzakelijk populier aangeplant.

De schietwilg levert praktisch eenzelfde hoeveelheid hout op, maar wordt niet geplant om zijn gevoeligheid voor de watermerkziekte. Ik zou hier een vergelijking willen trekken met de iepenziekte. Deze laatste is geen reden om geen iepen aan te planten, integendeel! Door een konsekwent verwijderen van de zieke bomen, kan de schade beperkt blijven. Bij de schietwilg zou eenzelfde systeem kunnen worden toegepast.

Maar ook andere loofhoutsoorten, als Linde, Esdoorn en Acacia, die stuk voor stuk een hoge natuurwaarde hebben, komen in het bijzonder in aanmerking voor de aanleg van recreatiebossen en passen ook goed in het streven om over te gaan tot de aanplant van loofhout in plaats van naaldhout.

Bossen met Linde en Esdoorn zijn in de Flevopolders aangeplant, waarom zou dit tot dit gebied beperkt moeten blijven?

Bij de aanplant van bossen, worden in eerste instantie ook ander hout als onderbeplanting gebruikt. Hiervan zijn zo'n 30% goede bijenplanten. Helaas wordt dit onderhout na ongeveer 5 jaar gekapt om het hoofdhout goed tot ontwikkeling te laten komen. Toepassing van de eerder genoemde loofhoutsoorten zou een dergelijk afbreken van de voedselvoorziening voor de bijen kunnen voorkomen.

❁ Braakleggen

De regeling voor het braak laten liggen van landbouwgronden biedt interessante mogelijkheden. Aanplant van bos is alleen rendabel dankzij de subsidie die daarvoor gegeven wordt en de voorkeur van de industrie voor de verwerking van hout in plaats van oud papier.

De stagnatie in het gebruik van oud papier betekent dat dit op de vuilnisbelt moet worden gestort. Mag het dan zo zijn dat we houtsoorten gebruiken die er misschien 10 jaar langer over doen om dezelfde opbrengst aan hout te geven, maar die daarnaast een hoge natuurwaarde hebben.

Als houtopbrengst niet het primaire economische doel hoeft te zijn, zou de aanplant van ander loofhout dan populieren, overwogen kunnen worden. Het zaaïen van Klaver biedt voor alle partijen voordelen. De boer krijgt een goede bedekking van zijn grond zodat het onkruid onderdrukt wordt, en het gewas zorgt tevens voor bemesting. Vogels doen zich tegoeed aan de zaden die dankzij de bijen ruim aanwezig zijn.

❁ Slotwoord

De bijenteelt speelt een belangrijke rol binnen land- en tuinbouw. Het is dan ook zaak dat bij de agrarische bedrijfsvoering terdege rekening moet worden gehouden met de belangen van de bijenhouderij. Het is duidelijk dat de moderne landbouw niet zonder gewasbeschermingsmiddelen kan, maar ik zou er voor willen pleiten dat ze met overleg worden toegepast. Door zorgvuldige keuze van het tijdstip van spuiten, kan onnodige schade aan de bijenvolken makkelijk voorkomen worden.

Maar ook bij erfbeplanting, Landinrichting, bosbouw, enz. kan door een aangepaste assortimentkeuze veel ten gunste van de bijenteelt, maar ook voor het milieu in bredere zin, gedaan worden.

Ik hoop dat door dergelijke maatregelen de bijenteelt in Nederland voor langere tijd behouden kan blijven.

Foto: Prof. dr. P. Zonderwijk.

Samenvatting van de lezingen

door dhr P. Steltman

Dames en heren, wij zijn zo langzamerhand gekomen tot de afronding van deze dag. Ik denk dat niemand hierheen is gekomen met de gedachte dat we aan het slot van deze studiedag met elkaar de antwoorden zouden hebben gevonden op de vele vragen waarmee we hierheen kwamen. Ik denk dat niemand de gedachte heeft gehad dat we vanmiddag een soort

handboek voor een nieuwe aankleding van het Ne-

derlandse Landschap zouden schrijven. Ik denk wel dat duidelijk is geworden dat er de afgelopen jaren meer en meer over deze problemen wordt nagedacht. Ik denk dat het goed is na te denken voordat tot handelen wordt overgegaan, want soms kan je erg veel spijt krijgen of hebben als je niet goed hebt nagedacht. Aan de andere kant is het vaak met dit soort dingen dat de veranderingen niet snel genoeg ingevoerd worden.

Als er vandaag wat kritische geluiden zijn gevallen dan komt dat alleen voort uit bezorgdheid voor ons milieu. Ook uit bezorgdheid voor de achteruitgang van de diversiteit en kwaliteit van datzelfde milieu, zoals geschetst door de verschillende inleiders. Ik denk dat de verschillende inleiders erin zijn geslaagd om, elk op hun eigen wijze, mogelijkheden aan te geven voor verandering.

Dhr. Zonderwijk die ons een riem onder het hart heeft gestoken en zegt, laat je niet te gauw ontmoedigen en zie hoe snel de natuur zich aanpast als we maatregelen genomen hebben.

Ik denk dat dhr. Schouten, vanuit een wat strikte context van de landbouw, gewezen heeft op het feit dat we nu niet meteen luchtkastelen moeten bouwen. We praten immers hier vanuit een economische bezigheid. De landbouw is voor velen brood op de plank. Ook de landbouwers zijn bezorgd, zoals blijkt uit de reacties op de vele spreekbeurten die ik regelmatig in alle streken van het land verzorg. Ze zijn niet alleen bezorgd voor hun boterham maar ook voor het milieu. De landbouwers staan echter vaak met de rug tegen de muur en kennen geen oplossing. Vaak ook krijgen ze tegenstrijdige adviezen. Zou u, als ondernemer, aan iets anders beginnen, als het Landbouw Economisch Instituut zegt dat een alternatief weinig of geen perspectieven biedt. Door dhr. Schouten is er nadrukkelijk een richting geduid, daar en daar liggen mogelijkheden. Deze moeten erkend en ingevuld worden.

Ik denk dat Langeveld vanuit een concrete ervaring in een stadsgewest heeft laten zien hoe je vanuit een urbane situatie een invulling kan geven. Met vallen en opstaan, soms tegenwerking en anderzijds medewerking. Langzamerhand zien hoe iets gestalte krijgt waardoor mensen en burgers erin gaan geloven.

Ik denk dat het verhaal van Molenaar heeft laten zien dat datgene wat we met z'n allen op democratische wijze tot stand hebben gebracht, bijvoorbeeld zo'n landinrichtings wet, door diezelfde democratische burgers nog niet ten volle wordt benut. Vaak omdat men het niet weet of er niet over heeft nagedacht. We zouden het als een opdracht moeten zien om dat wat we met elkaar binnen de juridische ruimte hebben gekregen te gaan benutten. We moeten in overleg treden, er voor op komen. Die ruimte moeten we dan ook kunnen gebruiken.

Verschillende sprekers hebben gezegd, ga in dialoog en wijs elkaar niet af. We leven in een tijd van communicatie, en de meest elementaire vorm van communicatie is nog altijd twee mensen die om een tafel gaan zitten. Die bereid zijn naar elkaar te luisteren, respect te hebben voor elkaars argumenten en te zoeken naar een gulden midden weg.

Het verhaal van Hollander heeft ons laten zien hoe een praktisch ingesteld mens, een imker in hart en nieren, met een grote mate van brede deskundigheid ons kan inspireren. Ik ben daar diep van onder de indruk gekomen. Hij heeft u en mij geïnspireerd met praktische voorbeelden. Praktischer zou je het niet kunnen wensen.

En dan een te korte discussie. Ik zou bijna willen zeggen dat het ons leert dat een vervolg op deze dag een discussiedag zou moeten zijn. Dit zou dan een discussiedag moeten zijn, waar in kleine groepen ideeën worden uitgewisseld. Misschien dat het comité van voorbereiding zich daarover zou willen buigen.

Ik dank de sprekers voor hun inzet en interesse, vooral omdat enkele van hen geen imker zijn en tot vandaag niets van drachtplanten afwisten en zich desondanks voor deze dag hebben willen vrij maken.

Braaklegregeling-premie verhoogd

commissie Drachtplanten, Frans Janssen

Minister ir. G. Braks heeft onlangs de Braaklegregeling op een aantal punten gewijzigd. De belangrijkste verandering is wel, dat de premie van f 1.588,- is opgetrokken naar f 1.853,- per hectare. Een verschil van maar liefst f 265,-. Wel iets meer dan een slok op een borrel!

Akkerbouwers moeten elk jaar een stuk van dezelfde omvang, minstens 20% uit productie nemen. In de praktijk is gebleken, dat bij roulerende braak, dus elk jaar een ander stuk grond, problemen rijzen, omdat de percelen niet allemaal even groot zijn. Variatie in grootte is nu toegestaan, mits men gemiddeld over het aantal jaren, waartoe men zich verbonden heeft, wel minimaal 20% van het oppervlak braak legt.

Aan de lijst van groenbesters is nu ook enkelvoudige klaver toegevoegd, die echter alleen bij rotatiebraak mag worden ingezaaid.

☛ Drente eenzaam op kop

De braaklegging heeft in ons land tot nu toe weinig opgang gemaakt, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Bondsrepubliek. Rijdend door Baden-Württemberg verleden zomer ontdekte ik links en rechts van de "Autobahn" grote golvende akkers met phacelia en mosterd. Behalve van groot belang voor vele insecten, boden deze akkers een kleurrijke afwisseling tijdens de vele kilometers. De provincie Drente gaat eenzaam op kop wat betreft de braaklegging. Een aantal actieve subverenigingen met als grote animator de secretaris van de subvereniging Assen, dhr. Otto de Meijer, heeft per brief contact gezocht met een groot aantal landbouwers met het verzoek om in plaats van gras, nectar en stuifmeelproducerende gewassen te zaaien. Door overleg en goede financiële afspraken konden op diverse plaatsen een aantal hectaren met o.a. bladramenas, serradelle, mosterd en phacelia worden ingezaaid. Jammer genoeg was het was het in 1989 erg droog in Drente, waardoor de slinger maar weinig gebruikt kon worden. Hopelijk werkt de verhoogde premie voor de Braaklegregeling drempelverlagend voor veel landbouwers in ons land. Voor de imkerij is 't in ieder geval een extra uitdaging om binnen deze regeling mogelijkheden te zoeken om de bijenweide te verbeteren. Wat in Drente kan...

Voor geïnteresseerden volgen hier nog enkele belangrijke telefoonnummers:

- Beschikking braaklegging: Afdeling Voorlichting Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Tel. 070-792023.
- Regeling snelgroeiend bos: Afdeling Voorlichting van de Directie Bos- en Landschapsbouw. Tel. 030-852519.

Drachtverbetering vereist een gezamenlijke aanpak

L.M. Opsteeg

☼ Overlegorgaan Drachtplanten

Het overlegorgaan Drachtplanten, een commissie van de Afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap, werd in 1988 in het leven geroepen.

Het Landbouwschap is de instantie waar de verschillende landbouworganisaties, inclusief de Bijenteelt, overleg plegen met de overheid, in het bijzonder de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

In het overlegorgaan zijn de bijenhouderij (VBBN en de Zuidelijke Bonden), de Werkgroep Vegetatiebeheer, de voorlichting en het onderzoek voor Bestuiving en Bijenhouderij, Bos en Landschapsbouw van Staatsbosbeheer, het Consulentenschap voor Boomteelt en Stedelijk Groen en het Landbouwschap vertegenwoordigd.

Het overlegorgaan heeft een beperkte adviserende taak en richt zich daarbij vooral op de organisaties van bijenhouders, land- en tuinbouw en overheids- en particuliere instellingen die betrokken zijn bij het ontwerp, de uitvoering en het beheer van beplantingen.

Daartoe vergadert het overlegorgaan twee keer per jaar, steeds met een van de bovengenoemde organisaties of instellingen, zoals de beleidsmedewerkers Landschapsbouw voor de Veenkoloniale gebieden, de Plantsoenendienst van de Gemeente Breda of de Dorschkamp in Wageningen.

Daarnaast werkt men aan het laten maken van een lespakket voor de opleidingen in Land- en Tuinbouw, en voor de Bosbouw en Hoveniers.

☼ Werkgroepen Drachtverbetering

De financiële middelen, mankracht en de beschikbare tijd van het Overlegorgaan zijn echter beperkt. Daarom zijn er bij de diverse Bijenhoudersorganisaties Werkgroepen Drachtverbetering gevormd ter ondersteuning van het werk van het Overlegorgaan.

Op initiatief van het Overlegorgaan kwamen de Werkgroepen Drachtverbetering, samen met de bijenteeltvoorlichters, in 1989 voor de eerste keer bij elkaar onder leiding van Gerard Hollander en Wim Oudshoorn.

Al snel werd duidelijk dat het overleg een goede zaak was en dat door bundeling van krachten meer te bereiken viel dan wat voor ieder afzonderlijk mogelijk is.

Besloten werd dat de werkgroepen van de verschillende bijenhoudersorganisaties informatiemappen zouden samenstellen voor de contactpersonen Drachtverbetering van de aangesloten verenigingen en andere belangstellenden. Doel hiervan was om iedereen, van Overlegorgaan tot en met de individuele imker, op te roepen zich met drachtverbetering bezig te houden.

Het Overlegorgaan onderhoudt de contacten met de grotere organisaties. Plaatselijk zijn de contacten van de verenigingen, bijgestaan door de Werkgroepen, met gemeentelijke plantsoenendiensten en burgerij, de beste weg om het doel te bereiken.

☼ Landelijk Actiedag

Met als thema "Bomen in het Buitengebied" werd in het afgelopen jaar op 4 oktober een landelijke actiedag gehouden.

Door de bijenhoudersverenigingen werd aan Gemeenten, instellingen en particuliere bedrijven een brief verzonden, waarin aandacht werd gevraagd voor het genoemde thema drachtverbetering.

Ook in de toekomst zullen dergelijke acties nodig zijn om steeds weer opnieuw aandacht te vragen voor maatregelen ten gunste van een gezonde bijenteelt.

☼ Andere activiteiten

Contacten worden gelegd met andere belangenorganisaties, zoals de Vlinderstichting, jagersverenigingen en natuurverenigingen.

Op dit moment wordt samen met de Vlinderstichting onderzocht of het mogelijk is om gezamenlijk een videofilm over drachtplanten te maken.

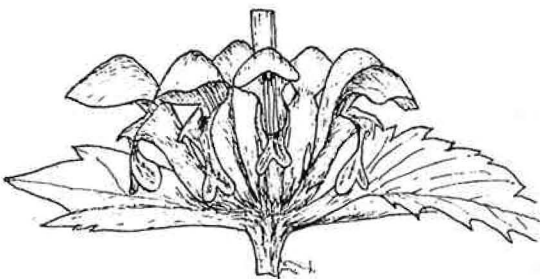
Daarnaast is het Overlegorgaan bezig met het samenstellen van een diaserie ten behoeve van de voorlichting vanuit de bijenhoudersverenigingen.

☼ Slotbeschouwing

Om te kunnen komen tot een "echte" drachtverbetering zullen nog vele moeilijkheden moeten worden overwonnen.

Samen met andere belangenorganisaties zal de georganiseerde bijenhouderij het vertrouwen moeten winnen van degenen die het beleid bepalen.

Zoals we nu bezig zijn is een goede basis waarop verder gebouwd moet worden.

Het Zaadfonds als middel tot drachtverbetering

J. Verhaegh

In het Noordlimburgse Horst, dat door de veelheid van agrarische onderwijs- en onderzoeksinstituten vaak het Wageningen van het Zuiden wordt genoemd, is de plaatselijke imkersvereniging bijzonder actief op het terrein van de drachtverbetering. Door de imkers van de afdeling Horst wordt een modelbijenstand met een educatieve drachtplantentuin verzorgd. Verder worden sinds 1975 jaarlijks middels het Zaadfonds 25 tot 30 ha. tijdelijk braakliggende gronden ingezaaid met éénjarige drachtplanten.

☼ Het Zaadfonds

Het Zaadfonds wordt jaarlijks gefinancierd met ca. f 2500,- afkomstig van bijdragen van tuinbouwverenigingen, boerenbonden, Rabobank, gemeente Horst en Meerlo-Wanssum en van imkers. De tijdelijk braakliggende gronden die voor het inzaaien worden gebruikt, zijn particulier dan wel gemeentelijk eigendom. De particuliere grondeigenaars ontvangen bij de volledige uitbloei het zaad gratis van de imkervereniging. De gemeentelijke gronden in uitbreidingswijken voor woningbouw of industrie worden door de gemeente zaaiklaar gemaakt en

door de imkers ingezaaid. Het tijdstip van inzaaien is midden april, zodat de bloei eind mei en juni plaatsvindt. Als het zaad rijp is worden de percelen begin juli met de schijveneg bewerkt, waarna de tweede bloei in september plaatsvindt, tegelijk met de inwintering van de (bestuivings-)volken, waardoor deze voldoende eiwitreserves kunnen opbouwen.

Tijdens de bloei worden de producten ook druk bevlogen door andere insecten, zoals vlinders, kevers en solitaire bijen. Daarnaast doen duizenden zaa-etende vogels zich te goed aan het gewas tot in de winter toe. Het gewas biedt ook een goede schuilmogelijkheid aan diverse soorten wild.

☼ Het waarom van het Zaadfonds

Horst is een groot tuinbouwcentrum met veel groententeelt onder glas. Jaarlijks worden hiervoor honderden bestuivingsvolken ingezet. Hierdoor is de bijendichtheid in Horst en omgeving relatief hoog. In 1989 bedroeg de waarde van de door bijen bestoven land- en tuinbouwproducten in Horst en omgeving 17,5 miljoen gulden. Omgerekend per volk be-

De drachtplantentuin van „t Zoemhukske”.

draagt het indirecte nut f 17.500,-. De imkersvereniging heeft goede relaties opgebouwd met het agrarische bedrijfsleven, hetgeen leidt tot een jaarlijks terugkerende subsidiëring van het Zaadfonds door de agrarische sector. Daarnaast promoten de Horster imkers zeer actief de hobby van het bijenhouden als een zinvolle en maatschappelijk nuttige bezigheid. Daarbij wordt veelvuldig gewezen naar de bestuivingsrol van de bijen voor de wilde planten. De subsidiëring van het Zaadfonds kan men tevens beschouwen als een eco-premie voor het mede instandhouden van de wilde flora en fauna door de bijen.

☼ Gevolgen

Door het Zaadfonds ontstond voor de bijenvolken allereerst een ruimer aanbod van stuifmeel, wat leidde tot gezonde bijenvolken. *Nosema* komt in deze regio bijna niet meer voor!

Door het Zaadfonds wordt het belang van drachtverbetering in steeds ruimere kringen erkend. Bij aanplantingen in openbaar groen wordt meer en meer rekening gehouden met het assortiment drachtplanten. Op lange termijn kan dat tot drachtverbetering leiden. De gemeente Horst volgt mede hierdoor bij het wegbermbeheer een verschrallingsbeleid. In de herfst wordt gemaaid en wordt het maaisel afgevoerd. De wilde planten krijgen daardoor meer kansen.

In ruilverkavelingen wordt meer rekening gehouden met de belangen van de imkers, ofschoon het uiteindelijke resultaat van een ruilverkaveling voor de imkerij negatief is.

☼ Voorlichting via een bijentuin

De afdeling Horst beschikt over een modelbijenstand 't Zoemhukske en een educatieve drachtplantentuin. Deze drachtplantentuin, die ongeveer 3000 m² groot is, bevat een uitgebreide collectie van meer dan 300 soorten planten, die voor bijen, hommels, kevers en vooral vlinders een goede voedselbron bieden. Alle planten zijn voorzien van een naamplaatje, met zoveel mogelijke de Latijnse en Nederlandse namen erop. Bezoekers noteren de namen van de planten, die ze mooi vinden, kopen deze bij een tuincentrum en planten deze in hun tuin. Zo draagt de drachtplantentuin bij tot verbetering van de bijenweide.

☼ Tot slot

Het ontplooiën van zelf-activiteit van imkerszijde is als voorbeeldfunctie erg belangrijk. Daardoor nemen derden je serieus. Het geven van voorlichting door middel van een bijentuin is essentieel. Men kent daardoor de imkers en de imkerij. Inspraak bij groennota's (lange termijnplanning bij groenbeheer) en bestemmingsplannen is noodzakelijk.

Het is erg belangrijk dat een imker, of een vertegenwoordiging van de imkerij voldoende kennis heeft van drachtplanten en groenbeheer.

Inlichtingen Zaadfonds: Wim van der Aa, tel. 04767-2041, of Grad Janssen, tel. 04709-2386.

Inlichtingen modelbijenstand bij Mevr. Lien Cox-Gooren, tel. 04709-3213.

Kansen en perikelen rondom de braaklegregeling

O. de Meijer, Drachtplanten Commissie Drenthe

Ook u zal bij het lezen van de braaklegregeling wel grootse visioenen hebben gekregen: met enkele imkers van mei t/m juni, om de 14 dagen, 20 ha te laten inzaaien met drachtplanten. Later, van juli t/m september, iedere week de slinger laten draaien en honingooigsten zoals een komkommerkweker komkommers. Zonder te denken dat dit visioen direct werkelijkheid zou worden, toch maar begonnen een braker te vinden die op zijn grond onze gewassen wil zaaien. Je begint dan op het punt waar alle brakers zich aanmelden; het Ministerie van Landbouw te Assen. Je kan drie jaar lang folders blijven ontvangen om toch maar weer een nieuwe auto te kopen, of om je te abonneren op een bepaald blad, gezien je inkomen of vooropleiding. De wet op de privacy verbiedt het echter om zo maar aan een imker adressen te verschaffen van brakers. We raakten dus op dood spoor. De drachtplantencommissie Drenthe wilde op deze wijze voorkomen dat er een run zou ontstaan op adressen van boeren en wilde dit wat centraliseren. Vanuit één punt de verkregen adressen aan de afdelingen toespelen. Begin mei komt er weer wat beweging. Het Ministerie vindt het goed dat wij

een brief opstellen voor de brakers. Zij zullen zorgdragen voor de adressering. Een goede afspraak, maar als er voor 1 juni moet worden gezaaid, is het wel kort dag. Zaaipannen liggen al klaar. We kregen weinig reacties. De andere weg is, dat imkers in de kleinere dorpen iemand kennen die van de braaklegregeling gebruik gaat maken. Emmen, Assen, Hoogeveen en Meppel komen dan echter moeilijk aan adressen. Toch werkt deze manier.

Het volgende probleem dat we tegenkomen is dat de boeren het rouleersysteem, het graanjaar, dat de slechtste resultaten geeft, willen vervangen. De tweezaadlobbige gewassen, aardappelen en suikerbieten, blijven. Maar juist deze zijn aaltjesgevoelig. De landbouwvoorlichters willen in dit improductieve jaar gewassen die het aantal aaltjes doet verminderen. Voor lang niet alle in de braaklegregeling vermelde gewassen is er echter iets over bekend. Enkele belangstellende boeren haken af. Een imker-landbouwer in Grolloo zaait drachtplanten in. Waar zijn goede gegevens te krijgen over de aaltjesbestendigheid van de in de braaklegregeling genoemde drachtplanten? Waarom staan nootzoetraapzaad,

korenbloem en klapproos er niet in? Graszaad, dat ook meerde jaren op dezelfde grond mee kan, kost ongeveer f 4,- per kg en 30 kg zaad is voor de braak voldoende. Dat is dus f 120,- per ha, voor meerdere jaren en maar éénmaal zaaikosten. Phacelia kost f 12,50 per kg en er is 15 kg zaad nodig. Dat is dus f 187,50 per jaar per hectare en het land is niet het hele seizoen bedekt i.v.m. de kortere groeiperiode van phacelia. Mosterdzaad komt op 20 maal f 5,- is f 100,-. Meerkosten voor phacelia ongeveer f 80,- per ha. Bij een plaatsingsdichtheid van vijf bijenkasten per ha komt dit op f 15,- tot f 20,- per kast. In Duitsland neemt het ministerie deze kosten voor haar rekening. Wij vinden een aantal imkers die met bijbetaling van f 15,- mee willen doen. Het gewest krijgt 5 ha aangeboden, maar moet alle zaadkosten voor eigen rekening nemen. We besluiten om dit aanbod te accepteren, om zo ervaring op te doen. We zaaien een mengsel van bladramenas en phacelia. Kosten f 500,- waarvan f 200,- subsidie voor het gewest en 20 kasten à f 15,-. Over de voor- of nadelen van het inzaaien van drachtplanten voor de landbouwer zijn nog geen gegevens bekend. Gras moet meerdere keren worden gemaaid om de opslag van melde en perzikkruid te onderdrukken. Of drachtplanten het komend jaar opslag geven weten we niet. In Grolloo blijft het perceel meerdere jaren in de braak. De eigenaar wil daar gewoon eens afwachten wat er gebeurt. Ploegen en zaaien kan eind mei altijd nog. De percelen onder Borger worden nu gebruikt voor de bosbouw. Ingeplant zijn fijnspar en populier. We zullen de opslag wel in de gaten houden. Hierna volgen de resultaten van uiteindelijk zeven stukken die voor de braak zijn ingezaaid.

☼ Es Eesergroen

De laatste week van mei werd 5 ha ingezaaid met een mengsel van phacelia en bladramenas. Zaadkosten f 500,-. Bloei van 10 juli tot 18 augustus. Geplaatst 17 kasten, waarvoor iedere kast f 15,- is betaald. Rest subsidie district i.v.m. het belang ervaring op te doen. Goed opgekomen, maar veel last van de extreme droogte. Phacelia werd overwoekerd door de rammenas. Opbrengst viel tegen. Van 11 volken 3 pond gemiddeld. Wel bleek de stuifmeelvoorziening beter te zijn dan van thuisstaande volken.

☼ Borger

Drie veldjes samen ongeveer 2 ha bladramenas - zaadkool. Geplaatst 7 kasten à f 10,- per stuk. Ingezaaid derde week mei, bloei 3 juli tot 10 augustus. Opbrengst nihil. Volken eerder weggehaald. Grote droogte. De zaadkool is niet tot bloei gekomen. Mischien tweejarig? Twee dagen werd massaal gevlogen op zwaluwtong of schijnboekweit.

☼ Grolloo - 1

Eerste week mei is er ingezaaid 2,25 ha phacelia - serradelle - mosterd. 15 kg Phacelia, 4 kg mosterd, 10 kg serradelle. Kosten ongeveer f 275,-. Imker-eigenaar droeg alle kosten. Geplaatst 7 volken met een gemiddelde opbrengst van 40 pond. Perceel is in één keer ingezaaid. Beter was een gespreide inzaai geweest.

Bloei half juni tot eind juli. Serradelle is niet uit de verf gekomen, bloeide pas in september - oktober. Imker is bereid tot f 25,- per volk bij te dragen.

☼ Grolloo - 2

3 ha Phacelia - serradelle. Serradelle voor rekening jagersvereniging. 3 Imkers met 7 volken betaalden f 120,- bij. Volken nogal verschillend van kwaliteit. Opbrengst van gemiddeld 22,5 pond van twee volken en gemiddeld 50 pond van drie volken. Half mei gezaaid. Bloeitijd juli - deel augustus. Deel van de phacelia verdroogd, serradelle niet uit de verf gekomen. Ook pas september - oktober. Ook hier de wens gespreid te zaaien. Voor deze imkers is f 17,50 per kast aanvaardbaar. Stukken 1 en 2 lagen ongeveer 800 m uit elkaar. De groep is enthousiast door zeer goede resultaten.

☼ Bunne

5 ha ingezaaid met mengsel van wikke, lupine, mosterd, phacelia, boekweit, bladramenas, eenjarige klavers. Geplaatst 22 volken van zeer verschillende kwaliteit door 3 imkers. Zaaityd begin mei. Bloei tot in augustus. Een partij overjarig zaad werd voor f 200,- gekocht. Opbrengst van 4 volken 10 pond gemiddeld. Imkers hadden veel tegenslag. Opbrengst van 6 volken 20 pond gemiddeld. Overige gegevens niet bekend. Er wordt in ieder geval komend jaar weer gezaaid.

☼ Oosterhesselen

1 Ha ingezaaid met meerjarig gras en 20% witte weideklaver. Kosten f 60,-. Klaver had veel van droogte te lijden; komt volgend jaar pas goed in bloei. Dit jaar geen opbrengst.

☼ Oosterhesselen en Nieuw Weerdinge

Ingezaaid 2 ha bladramenas in 3 stukken. Geen braaklegregeling, maar ons door de boer aangeboden. Opbrengst ongeveer 20 pond per volk. Lag op vochtiger dalgrond. Bloeitijd zelfde als Es Eesergroen.

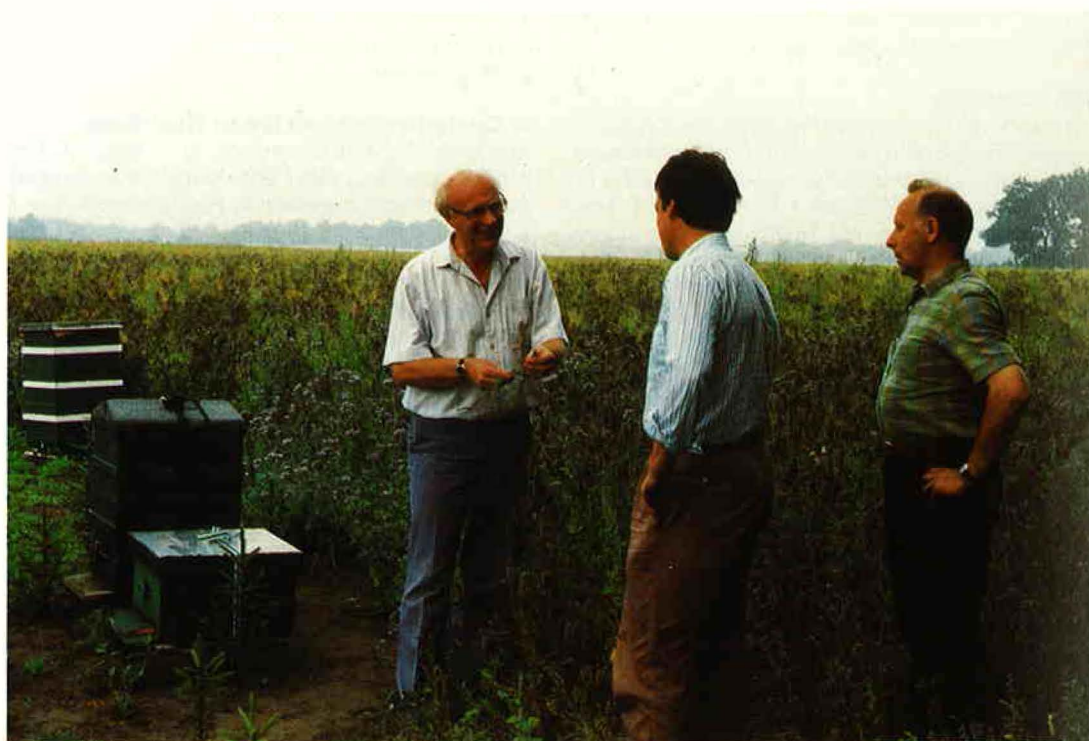
☼ Punten om op te letten

- Leg vroeg de contacten met de braker. Bemiddel eventueel bij de aankoop van zaden. Weet prijzen en wat je per ha kan bijbetalen. Spreek af dat er 1-5% van de opbrengst voor de boer is. Dit geeft grotere betrokkenheid bij het geheel. Vraag of de boer met burens wil afspreken geen andere imkers toe te laten.
- Wees voorbereid op het komen van "zwartstaanders". Omdat er op hun kasten een adres moet staan kun je contact opnemen en deze mensen op hun onjuiste handelswijze attenderen.
- Laat de deelnemende imkers van te voren betalen, omdat de oogst kan tegenvallen. Soms wil de plaatselijke jagersvereniging meebetalen aan de kosten van het zaad.
- Maak een lijst van de adressen en aantal kasten van deelnemende imkers al van te voren klaar. Je kunt dan sneller beslissen over het aantal ha dat bij één boer kan worden ingezaaid. Per ha 4-5 kasten.

- Zaai phacelia, ons beste gewas, met tussenpozen van enkele weken. Verleng de bloei. Zaai wat serradelle mee om de bodem bedekt te houden als de phacelia is afgestorven. Tweede bloei phacelia door eigen uitzaai, komt net te laat om resultaat te hebben. Geen ervaring met opslag.
- Mengsels kunnen met aanzienlijk minder zaad toe dan is voorgeschreven. Wees voorzichtig met bladramenas en mosterdzaad. Hun forse bladontwikkeling onderdrukt de groei van phacelia.
- Klavers zijn erg gevoelig voor de weersomstandigheden. Incarnaatklaver is geweldig mooi, maar gaf weinig honing en stuifmeel op zand. In meerjarig gras, vaak grotere oppervlakten, is minimaal 30% witte weideklaver wel op zijn plaats. Gebruik geen cultuurklavers zoals Retor.
- Wij hebben geen ervaring met gele mosterd in de zomerperiode.
- Eigenlijk moeten onze vertegenwoordigers bij het landbouwoverleg aandringen op verlenging van de zaaitijd tot eind juni. De bloei vindt dan plaats op tijdstippen waarop er elders een drachtarme periode is (augustus-september). Zaai dus een deel van het zaad zo laat mogelijk.
- Het is wenselijk, dat de gegevens over zaaitijd, bloei, kosten, honingopbrengst en resultaten per gewas voor iedereen ter beschikking komen. We kunnen dan eerder de beste combinaties en mogelijkheden voor de imkers uitzoeken.
- Onderzoek naar aaltjesbestendigheid, waardplant of afname zal moeten gebeuren en resultaten zullen gepubliceerd moeten worden. Gegevens daarover, die elders al bekend zijn, moeten voor imkers toegankelijk worden.
- Het verdient aanbeveling dat er stappen worden ondernomen om te bewerkstelligen, zoals in Duitsland, dat de overheid i.v.m. het belang en behoud van de bijenteelt meer faciliteiten geeft om de kansen die er ontstaan door de braaklegreging optimaal te benutten.
- Ook de Vlinderstichting is daarmee gebaat.
- Door handel geadviseerde zaadhoeveelheden per ha:

phacelia	10-15 kg
bladramenas	20-25 kg
serradelle	40-5- kg
witte klaver	15 kg
gele mosterd	15-25 kg
spurrie	20 kg

Omdat er niet geoogst mag worden zijn deze hoeveelheden aan de hoge kant. Belangrijk is een goede bedekkingsgraad om onkruid te onderdrukken. Door centrale inkoop van de zaden kunnen de prijzen aanzienlijk lager worden.

Phacelia-akker van imker/landbouwer dhr. Dilling in Grollo. Dhr. O. de Meijer (l) en DLV voorlichter dhr.G.J. Elbers(m), dhr. C. Dieckmann (r).
Foto: Frans Janssen.

DRACHTPLANTENGIDS

van L.G.M. Hensels

GRIJP UW KANS!

19⁵⁰

van 22,50 voor

(Excl. verzend- en verpakkingskosten af Wageningen)

BIJENHUIS

Grintweg 273 – 6704 AP Wageningen
Telefoon 08370-22733 – Telefax 08370-24180

BIJENSTAND Fa. H.T. VAN DAM & ZN.,
JUBBEGA (Fr.), ☎ 05165 - 13 82
 FAXNR. 05165-1839

kan U alles leveren voor de moderne bijenteelt.

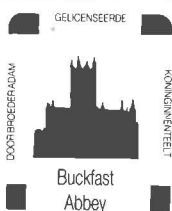
Kunstraat, bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen. Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen. Tevens voor **weder-verkoop** diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

"niet de grootste, wel de goedkoopste"

VOORKOM TELEURSTELLING

Alleen bij **echte Buckfast-koninginnen** worden certificaten met Buckfast-embleem verstrekt. Alleen dan bent u zeker van **kwaliteit** en **originaliteit**.

Buckfastteeltstation M. VAN DER ZEE – ☎ 01677-2522

NU!
MET LOTERIJ!
EERSTE PRIJS:
 Een twee meter hoge
 handgesneden figuur van
 hout in de vorm van
 St. Ambrosius

Expres-service (levertijd 1 dag)
Koninginnen eerste kwaliteit

CARNICA/B.F. LIJN 136 en 288

Leverbaar vanaf 1 mei

☎ 045-252408 Bereikbaar van 9.00-17.00 uur

WAAROM!!

Zeer hoge honingopbrengst; zachttaardig, zwermtraag; hoge ziekteresistentie; snelle voorjaarsontwikkeling; winterhard

*Wij telen reeds 25 jaar kwaliteitskoninginnen
 Teststand met 500 volken*

BEL SNEL:
 Hoeveel koninginnen hebt u nodig? 1 of 100 stuks!

Openingstijd van 9.00 tot 17.00 uur
 Op maandag gesloten

BEROEPSIMKERIJ MEHLER

D 5531 Wallenborn – West-Duitsland
 Fax: 0949-6573-1440

PRIJZEN 1990	B.F.	Carnica
Bevrucht	f 40,-	f 38,-
Kunstmatig bevrucht	f 99,-	f 95,-

Op verzoek ook *Ligustica*-, *Caucasia*- en *Cecropia*-koninginnen
 Op wens met geknipte vleugel tegen meerprijs van f 1,-

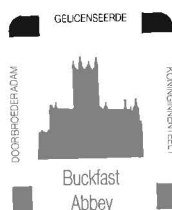
Alle koninginnen zijn gemerkt met gezondheidsverklaring en invoeraanwijzing.

BIJZONDERE KORTING bij grote afname.
 Leveringsvoorwaarden per rekening plus porto.

Voor Nederland:

BIJENSTAND „DE GRUBBE”

Grijze grubbe 63 – 6361 GL Nuth
 Na 18.00 uur: ☎ 045-243183

Buckfast® koninginnen 1990

Door M. van der Zee, St. Philipsland, wordt mij raszuiver Buckfastmateriaal ter beschikking gesteld voor de teelt van K.I. Buckfast koninginnen.

Bestellingen aan: **H. DIJKEMA** – Peize – Telefoon 05908-32238

SAMENWERKING VERZEKERD

Interpolis is een van de grootste verzekeraars in Nederland. Zowel op het gebied van schadeverzekeringen, als van levens- en pensioenverzekeringen.

Als moderne verzekeraar kijken we echter verder dan de polis lang is. Vandaar ook dat de adviezen van Interpolis

veel dieper graven. Vandaar ook dat we graag een positieve bijdrage leveren aan allerlei agrarische activiteiten. Want samen bereiken we gewoon méér...

INTERPOLIS
SAMENWERKING VERZEKERD

Het Drachtplantenarboretum van de Ambrosiushoeve in Hilvarenbeek.

Deze unieke verzameling van 600 drachtbomen en -struiken is door de toenmalige Rijksbijenteeltconsulent en Directeur van de Ambrosiushoeve, Ir. J.F.A.M. Mommers, in de periode 1947 - 1973 bijeengebracht. Gesteund door de Gemeente Hilvarenbeek en de medewerkers van de Proefbijenstand werden door de leden van de vereniging "Vrienden van de Ambrosiushoeve" in dit 5 ha grote arboretum bij alle bomen- en struikensoorten en variëteiten bordjes geplaatst. Op deze bordjes is niet alleen de naam van de boom of struik aangegeven, maar ook de bloeiperiode en de dracht-waarde (nectar en stuifmeelproductie).

In het Drachtplantenarboretum worden rondleidingen gehouden voor medewerkers van Gemeentelijke Plantsoenendiensten en instellingen die betrokken zijn bij de inrichting van het landschap en voor groepen imkers en tuinliefhebbers.